

SIIPIRIKKO 3/09

Siipirikko 3•2009 36. vsk

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

ISSN 0357-5705

PKLTY r.y.

Puheenjohtaja: Pentti Zetterberg
Nuotanperä 28 B 9, 80140 Joensuu
puh. 0400 - 427792, työ (013) 251 3505
pentti.zetterberg@joensuu.fi

Varapuheenjohtaja: Heikki Pönkkä
Keskijärventie 75, 82120 Keskijärvi
puh. 040 - 543 0011
jyrki7@luukku.com

Sihteerit: Janne Leppänen
Sahamylynkatu 6 A 3, 80170 Joensuu
puh. 050 - 339 0605
janneleppanen@hotmail.com

Rahastonhoitaja: Timo Karkiainen
Sepänkatu 4-6 C 13, 80110 Joensuu
karkiainen@kolumbus.fi

Jäsensihteerit: Auli Patjas
puh. 050 - 341 9502
auli.patjas@jns.fi

Muut hallituksen jäsenet:

Pirita Latja, Nääänkatu 5 E 31, 80230 Joensuu
puh. 050 - 352 7683, pirita.latja@hotmail.com
Hannu Lehtoranta, Eevalantie 6 D 14, 83900 Juuka,
puh. 0500 - 186 607, hannu.lehtoranta@oyk.fi
Roni Väisänen, Vihdintie 3-5 B 21, 00320 Helsinki
puh. 0500 - 687 710, rvasane81@gmail.com

IBA- ja suojeluvastaava: Heikki Pönkkä

Lehden toimitus:

Hannu Kauhanen (vastaava toimittaja)
Teerentie 4, 80130 Joensuu
puh. 041 - 4722 559
hannu.kauhanen@karjalainen.fi

Markku J. Huttunen (taitto)
Puhaltajankatu 10 B 1, 80170 Joensuu
puh. 050 - 400 5988, markku.j.huttunen@joensuu.fi

Tilausasiat:

Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jäsenmaksun suuruus v. 2009 on 25 € (opiskelijat 20 €, perhejäsen 5 €). Jäsenmaksu (ei perhejäsen) sisältää lehden. Siipirikon tilausmaksu muille on 25 €. Vanhat irtonumerot 1 €, edellisen vuoden irtonumerot 2 €, 10-vuotisjuhlanumero 3 €, 25-vuotisjuhlanumero 8 € + postikulut.

Yhdistyksen tili:

OP 577005-2104032/ Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.
Tilille maksetaan jäsenmaksut, maksut irtonumeroista yms. – ilmoita pankkisiirrolla viestinä, mitä olet maksanut. Jäsenmaksua maksettaessa käytä henkilökohtaista viitenumeroasi, joka löytyy osoitetarrasta. Uudet jäsenet ilmoittavat viestissä nimensä ja osoitteensa.

Havaintojen ilmoitus sähköisesti:

PKLTY:n jäsenet voivat ilmoittaa havaintojaan BirdLife Suomen Tiira-havaintojärjestelmän kautta osoitteessa <http://www.tiira.fi>.

Yhdistyksen kotisivut <http://www.joensuu.fi/pkly>

SISÄLLYSLUETTELO

- 3 *Pääkirjoitus:* Rakennettaisiinko lintupaikkoja?
- 4 *Hannu Kauhanen & Reijo Erola:* Salaperäinen Jäsyt ja Enon muut lintupaikat
- 11 *Markku Halonen:* Kevättalvea Espanjassa ja Portugalissa
- 20 *Vesa Joubki, Frans Silvenius & Hannu Palojärvi:* Kovaa WP:n listausta Itä- ja Etelä-Turkissa 11.–21.6.2006

Kannen kuva:
Viirupöllö.

© *Hannu Kauhanen*

Rakennettaisiinko lintupaikkoja?

Olen tuonut monta kertaa esiin entisen Enon kunnan alueen huutavan lintutornipulan, ja tuon sen nyt tässä Siipirikossa julkaistavassa kyhäelmässäni Enon lintupaikoista. Kovin monta hyvää paikkaa lintutornille siellä ei kenties ole, mutta muutama kuitenkin. Koidanlammen, Pamilon ja Luhtapohjanjoen suiston lisäksi tornia voisi ajatella lähinnä muutontarkkailumielessä ehkä jonnekin Ahvenisen seudulle, joka tapauksessa Pielisen, Ahvenisen ja Rukaveden muodostamalle vesistöjuotille, joka sitten jatkuu ensin mainituissa paikoissa.

Nyt toimeen, toverit – siis Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys, Enon luonnonystävät, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus ja ystävälliset maanomistajat, Eno todellakin tarvitsisi yhden, kaksi tai mieluummin kolme hyvät näkymät omaavaa tornia, maisemathan muuten tuon ex-kunnan alueella ovat maakunnan parhaimmista.

Ja onhan tässä sitten sekin, ettei tarvitsisi aina raahata sitä lavaa sinne Jäykselle. Voin vakuuttaa, että se on raskasta puuhaa – joskin hyviä tuloksia näköjään tuottavaa – ja pitää aloittaa hyvissä ajoin aamuyöllä, että ehtii paistaa tulilla makkarat ja juoda aloitusmaljat ennen kuin kisa tasan kello 5 rävähtää käyntiin. Ensi vuodeksi tornia ei taideta saada, mutta saataisiinko jo seuraavaksi?

Pohjois-Karjalassa lintutorneja on sinällään ihan kiitettävästi, kaikki mukaan lukien reippahasti yli 30, jollei jo nelisenkymmentäkin, jos mukaan lasketaan esimerkiksi Räsävaaran ja Paalasmaan näköalatornit. Lisäksi olen ollut kuulevinani, että ainakin kahteen uuteen paikkaan torni olisi

suunnitteilla. Niiden suhteen ollaan vielä varhaisen valmistelun asteella, joten parasta jättää paikat tässä vielä mainitsematta. Riittää todeta, että molemmat ovat vähintään kohtalaiseen hyviä lintupaikkoja maakunnan tasolla, ja kenties tornien ansiosta nousevat arvostuksessa korkeammallekin, mutta Enossa ne eivät sijaitse.

Haastattelin viime kesänä Pirkanmaan lintutieteellisen yhdistyksen suojele- ja harrastusaktiivia Rainer Mäkelää Bongariliiton vuosikirjaan 2008 Lempäälän Ahtialanjärven asioista. Kun kysyin Mäkelältä, onko Ahtialanjärvelle suunniteltu lintutornia, hän vastasi, että täällä tehdään ensin lintupaikat ja sitten vasta tornit.

Mikä korvia hivelevä vastaus!

Sikäläiset harrastajat ja aktiivit tekivät vuosikausien vapaaehtoisen työn rakentaakseen Ahtialanjärvessä sijaitsevasta Lökkisaaresta erinomaisen lintupaikan. Työn, joka jatkuu edelleen, mutta joka jo nyt on tuottanut hämmästyttäviä tuloksia pesivissä lintukannoissa, muuttomatkoilla pysähtyvien lintujen määrissä ja paikalla nähtyjen harvinaisuuksien kirjossa.

Voisimmeko mekin tehdä jotain vastaavaa Pohjois-Karjalassa? Kyllä me voisimme. On suuri sääli, että Valkeasuolle kaavailtu kosteikon rakentaminen kompastui kenenpä muunkaan kuin Vapon itsekkäisiin haluihin, mutta ehkä mahdollisuuksia olisi muuallakin.

Toki pieniä kosteikkoja käsitykseni mukaan Pohjois-Karjalassa jossain määrin yksityisille maille rakennetaan, mutta itse ehdottaisin, että toden teolla yhdistyksen piirissä ryhdyttäisiin

mieltimään, päättämään, ajamaan ja toteuttamaan oikean superkosteikon rakentamista jonnekin, siis laajan alueen, josta todella tehtäisiin lintuja ja muuta eliöstöä magneetin lailla puoleensa vetävä lintukeidas, ja johon luotaisiin myös luonnon tarkkailuun sopivat puitteet.

Jollei Valkeasuo enää käy, kyllä meillä kohteita tuollaiselle lintuparatiisille löytyisi. Voisiko Outokummun Vuonos olla sellainen? Entä Kontiolahden Kyyrönso? Tai jokin muu?

Avainasia on se, että hommaan todella paneudutaan, ja kosteikon rakentaminen tehdään huolella, suunnitellaan metri metriltä, kuten Ahtialanjärvellä tehtiin. Ei mentaliteettia tyyliin ”no kokeillaan nyt ja katsotaan”, vaan ”nyt pojat ja työtöt, nyt tehdään Suomen paras lintupaikka pitkäksi ajaksi”. Pirkanmaalaisten kokemukset puhuvat selvää kieltä siitä, että tässä onnistutaan, jos homma tehdään hyvin. Takuuvarmasti myös rahaa löytyy EU:n kassasta tällaiseen hankkeeseen, joka samalla palvelee tietenkin myös luonnonsuojelua.

Enossa lintupaikkoja ehkä on jo omasta takaa, ja siellä tornin rakentaminen tulee järjestyksessä ensin. Tai toisaalta... voisihan sinne Luhtapohjanjoen suistoon sen superkeitaankin ehkä tehdä, joten eipäs höykyillä, jottei tule torni hätätilässä väärään paikkaan.

Mutta joka tapauksessa kysyn, ja toivon kysymyksen antavan toimiin johtavaa palautettakin: ruvettaisiinko välillä rakentamaan lintupaikkoja?

Merops
vastaava toimittaja

Salaperäinen Jäsysis ja Enon muut lintupaikat

Hannu Kauhanen & Reijo Erola

Enon entisen kunnan alue ei ole kovin tunnettu hyvistä lintupaikoistaan, mutta se johtuu pääosin siitä, ettei sen lintupaikkoja ole oikein tunnettu. Ja tähän johtuu ennen kaikkea siitä, että Enossa on kautta vuosikymmenten ollut nimenomaan aktiivisia lintuharrastajia hyvin vähän.

Samahan koskee monia muitakin Pohjois-Karjalan kuntia, kuten vaikkapa Valtimoa, Nurmesta ja Ilomantia. Sillä niin se on, että lintuharrastus taitaa pysyä näillä saloilla suhteellisen pienen porukan herkkuna. Tässä on tietysti puolensa, kuten se, että lintutorneihin ja hyvillä lintupaikoille mahtuu yleensä aina vaivatta – toista se on kuulemma Helsingin seudulla, jossa rauhaisaa niemennokkaa saa hakemalla hakea. Toisaalta harrastajien vähyden vuoksi paljon lintuja jää näkemättä, kuulematta ja löytämättä, tämä koskee niin pesimälinnustoa kuin satunnaislajejakin. Edellä mainittujen kohdalla lisätietämys olisi aina tarpeen esimerkiksi linnustonsuojelun edistämiseksi, jälkimmäiset taas – no, ne nyt ovat muuten vain kiinnostavia.

Viime keväänä joukkueemme East is red (kirjoittaja, Seppo Neuvonen, Arvo Ohtonen & Heikki Pönkkä) kilpaili Tornien taistossa Jäsyksen

lintulavalla saavuttaen ”mykistävän” tuloksen 100 lajia. Yhdistyksen lintulistaa seuranneet tietävät, millainen keskustelu kyseisestä lavasta ehkä hieman yllättäen vasta syksyllä nousi. Jäsyksessä ei ole lintutornia, eikä ole vielä missään muuallakaan Enossa paitsi Koukkujoella Rahkeenveden rannalla. Itse en ole kyseisessä tornissa koskaan käynyt, mutta olen kuullut, että se on hieman hankalasti saavutettavissa.

Minun ja varmasti monen muunkin toiveissa olisi, että Enoon saataisiin lähitulevaisuudessa jopa muutama torni. Yritän tässä kirjoituksessa osoittaa muutaman mahdollisen paikan kyseisille torneille. Eno todellakin kaipaa lintutorneja, ja Pohjois-Karjalan lintutieteellisen sekä Enon Luonnonystävien yhteisellä aktiivisuudella tällaisia varmasti voitaisiin saada aikaiseksi.

Yritän hahmotella kokonaiskuvan Enon lintupaikoista seuraavassa mahdollisimman monipuolisesti, suurin piirtein pohjoisesta etelään. Esitys voi olla hajanainen, mutta ehkä siitä jonkinlainen kuva niistä hahmottuu. Käyn kunkin kohteen läpi lyhyesti erikseen, oli sitten kyseessä vanha metsä, niemenkärki, lintulahti tai mikä tahansa muu sekä kerron omista havainnoistani kussakin. Ajo-

ohjeiden pitäisi pitää suurin piirtein kutinsa, mutta jos joku eksyy niiden takia, niin soittaa aina saa.

Lisäykset enolais-uimaharjulaisesta näkökulmasta kursivilla on kirjoittanut Reijo Erola.

Niin, kun tulin Uimaharjuun elokuussa 1972, totesin, että täältä ei ole juuri havaintoja eikä täkäläisiä lintupaikkoja tunnetta. Kevät 1973 paljasti, että hakkasin menen tullen joensuulaisten havaitsemat vesilintujen ja kahlaajien saapumispäivät. Katsoin Alpi Pynnösen ”Havaintoja Joensuun seudun linnustosta...” (1943) ja huomasi, että Enon osuus havainnoista oli todella vähäinen. Vain A. Tuovisen (1936) julkaisemia havaintoja pesimälinnustosta Enossa oli Pynnösen toimesta taulukoitu, ja yksi suosirrihavainto Haapalahden Pielniemestä osuivat silmiini.

Hirviniemi

Ehkä kaunein paikka, jossa olen ikinä stajannut. Näkymät avautuvat etelästä idän kautta pohjoiseen, kun taas lounas, länsi ja luode jäävät auttamatta pimentoon. Pieliselle mäntykankaalta työntyvä hiekkarantainen niemi, jossa ihme kyllä ei ole asutusta eikä mökkiä – enkä ole kos-

kaan törmännyt paikalla kehenkään muuhun stajajaan tahi siellä muuta tehneeseen.

Hyvä paikka silloin, kun muuttoa päällä: vesilintuja, hanhia, pikkulintuja, vaelluslintuja – Pielinen on muulloin usein tyhjä linnuista. Erityisesti syksyllä suositeltava, miksei myös loppukevällä, mutta vain, jos hyvä muuttoamu tai -ilta sattuu kohdalle. Parhaat havainnot toistaiseksi syksyllä muuttaneet tunturihaukka ja leveäpyrstökihu. Harmaapäätikka aution talon pihassa samoin syksyllä.

Hyvien havaintojen tekeminen vaatisi enemmän kärsivällistä seisoskelua niemessä, mutta aina tuntuu olevan kiire jonnekin muualle.

Ajo-ohje: Vanhankaltimontien ja Romppalantien risteyksestä 6 kilometriä pohjoiseen Herajoelle päin, oikealle kyltti Hirviniemi, sitä pari kilometriä ohi maatalojen ja autioksi jätettyyn pihapiiriin, yhä eteenpäin pellonreunaa pitkin ja kohta hongikossa, sitten taimikossa kiemurtelevaa metsäautotietä alle kilometri, oikealla tyhjä paikka yhdelle autolle ja siitä kävellen sata metriä laajalle hiekkarannalle.

Koussa

Hakattu mäennyppylä, josta hyvät näkymät kaakkoon, itään, koilliseen, pohjoiseen ja luoteeseen, kun taas länsi ja lounas jäävät hieman paitsioon. Kasvaneet lähivuosina umpeen. Pielinen avautuu hienosti, vaikka nyppylä ei ole aivan rannassa. Paras havainto muuttava tunturikihu syksyllä.

Ajo-ohje: Vanhankaltimontien ja Romppalantien risteyksestä suunnilleen 3–4 kilometriä pohjoiseen Herajoelle päin, nyppylä aivan tien varressa vasemmalle. Jos tulet Piilolammentien risteykseen, olet ajanut

Merikotkan näkeminen Enossa ei nykyään ole tavatonta, ties vaikka pesi entisen kunnan alueella. © Sari Sudensalmi

reilusti ohi. Auton voi jättää tien oikealle puolelle, ja siitä jalan ryteikön läpi jyrkästi ylös.

Saarenpää

Levähdyspaikka Ahvenisentien varressa, josta avautuu näkymä Pieliselle pohjoiseen, muihin suuntiin ei juuri näykään. Monet autoilijat pysähtyvät tässä, joten rauhassa ei saa olla ja ohimenevä liikenne häiritsee joka tapauksessa. Katettu eväidensyöntipaikka. Parhaita havaintoja ainakin syksyiset 16 merimetson muuttava parvi, merikihu, vesipääsky, kaksi kuovisirriä, tunturihaukka ja pikkukajava.

Tästä näkee osittain samoja lintuja

kuin kahdelta edelliseltäkin paikalta. Merikotkan voi nähdä periaatteessa milloin tahansa, kuten muiltakin Ahvenisen seudun paikoilta, havaintoja paikallisista linnuista tullut niin keväiltä, kesiltä kuin syksyiltäkin.

Ajo-ohje: Ahvenisentietä Ahvenisen sillalta muutama kilometri pohjoiseen, kunnes tie kääntyy selvästi oikealle ja laskeutuu alas, levähdyspaikka tien vieressä vasemmalla.

Luotsiniemi

Vesialue, joka näkyy huonommin myös sillalta, joka taas on hankala (ja vaarallinen) paikka lintuja katsella, kerää syksyisin hyvin vesilintuja ja joutsenia, ja varhemmin elokuussa

esimerkiksi kalatiiroja saattaa saalisella paikalla kymmenittäin, joukossa usein myös jokunen lapintiira. Paras havainto amerikanjäkäkuikka marraskuun alussa muutama vuosi sitten, tosin lintu näkyi harjutien rannasta Uimaharjun suunnassa ja myöhemmin Honkavaaran uimarannalta.

Ajo-ohje: Kaltimon ratapihalta ja urheilukentän kohdalta pohjoiseen Ahveniselle ja melkein sillalle asti, mutta juuri ennen sitä käänny viimeiselle oikealle lähtevälle tielle, risteyksessä pitkä rivi postilaatikoita. Autolla ei enää lähemmäksi pääsekään, sillä Destia on pannut portin tien alkuun. Kävellä käsittääkseni paikalle yhä saa, siis eteenpäin harjua pitkin kulkevaa mutkikasta tietä 1,5 kilometriä tai jotain kohtaan, jossa oikealle avautuu Rukaveden pohjoispää.

Ahvenisen sillan alla uittopuomeilla veden pintaa viistäen lenteli kuningaskalastaja huhtikuussa 1974.

Niinpä niin. Arvatkaapa, onko tuokin laji monta kertaa ollut mielessä tuolla paikalla käydessä. Onhan

tuosta havainnosta aikaa, ehkä se tulee uudestaan kohta.

Ahvenisen pellot

Laajahko peltoalue Romppalantien ja Ahvenisentien risteyksessä. Kesäisin päiväpetolinnut, erityisesti nuoli- ja tuulihaukat saalistelevat peltoalueen yllä. Paras havainto kaksi haarahaukkaa yhtä aikaa elokuussa 2000-luvun alkuvuosina. Myös Asio-pöllöt (molemmat lajit) viihtyvät hyvinä myyrävuosina. Talvella hiiripöllö nähty pellolla etsimässä ravintoa. Yölaulajista kuuluu ainakin ruisräkkiä, satakieliä, viitakerttusia, pensassirkkalintuja ja viitasirkkalintuja. Mustakurkku-uikku pesi onnistuneesti kesällä 2009 pienellä lammella peltojen lähellä.

Mustakurkku-uikku on pesinyt samassa lammessa minun tietojeni mukaan vuodesta 1973 ja sitä ennen tiedän lieksalaisen Esko Lapin havaintojen ulottuvan 1960-luvulle asti. Yölaulajista luetteloon lisään tälle paikalle luh-takerttusen. Kukankeittäjä Ahvenisen

Peltoniemen istutuskoivikossa koko 1970-luvun.

Ajo-ohje: Etsiydy Ahvenisentien ja Romppalantien risteykseen, siinä ne pellot ovat.

Haapalahti-Pielniemi

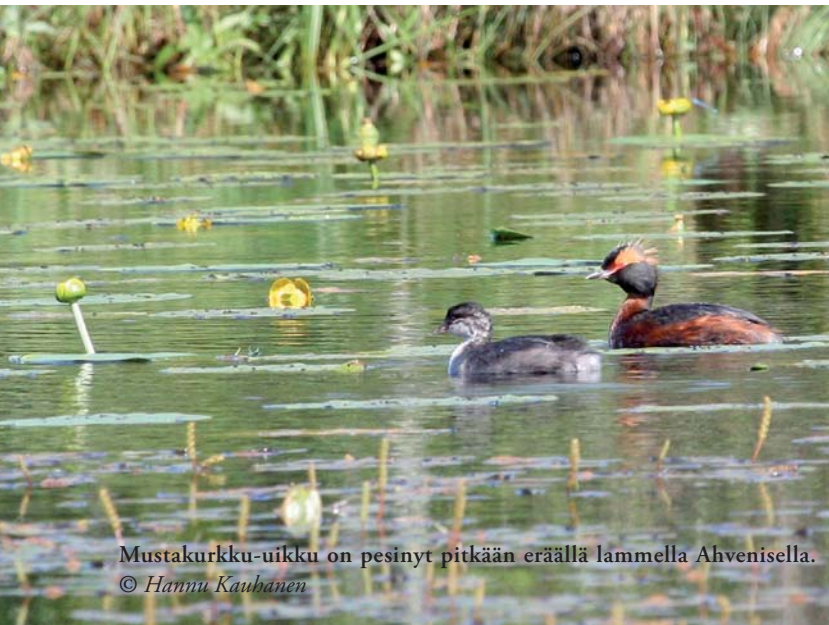
Sekä Haapalahden että Pielniemen pellot kannattaa tsekata silloin, kun linnut ovat muuttoaikaan liikkeellä. Peippoja, rastaita, sirkkuja ja kapustarintoja joskus suuria määriä kevään syksyin. Parhaita havaintoja viitasirkkalintu ja heinäkuinen räyskä Haapalahdessa sekä heinäkurppa ja syksyinen pikkusieppo Pielniemessä, jonka pelloilla myös Uimaharjun meriharakoiden olen nähnyt keväällä ruokailevan. Haapalahden pohjukassa mustakurkku-uikku nähty joitakin kertoja.

Ajo-ohje: Ahvenisen sillalta pari kilometriä pohjoiseen, käänny oikealle Haapalahteen. Muutaman kilometrin päässä silta, josta voi katsella vesistö-alueetta etelään ja pohjoiseen. Muutaman sadan metrin päässä Haapalahden pellot, josta kääntyy tie oikealle Haapalahden lomakodin ohitse Pielniemeen, jonka pelto- ja pusikkoalue parin-kolmen kilometrin päässä.

Tehdasalueen pesivien meriharakoiden ohilentoa Pielniemen pelloille/rannoille ruokailemaan olen seurailut Ukkolan Honkaniemen kainalossa useana kesänä. Samoilla sijoilla on ollut kuultavissa viitakerttunen, ruisräkkiä, viiriäinen, pensassirkkalintu ja kultarinta.

Kolvananuuro

Enon kuuluisin luontokohde, joka ei tässä isompia esittelyjä kaipaa. Idänuunilintujen pesimäpaikka, myös pikkusieppoja pesinee silloin tällöin, lapinuunilintuja tavattu samoin kuin

Mustakurkku-uikku on pesinyt pitkään erällä lammella Ahvenisella.
© Hannu Kauhainen

mustapääkerttuja. Sinipyrstön löytäminen lie vain ajan kysymys. Hankalakulkuinen, mutta ehdottomasti kiertämisen arvoinen, nykyisin hyvin opastettu reitti. On syytä korostaa, että näillä seudulla vastaavanlaisia, melko hyvin säilyneitä vanhoja metsiä kalliojyrkänteineen ja puroineen on muuallakin, kun vain olisi aikaa samoilla näillä ”tutkimattomillakin taipaleilla”. Idänuunilintuja ja pikkusieppoja olen kuullut useissa muissakin paikoissa Kaltimonjärven-Kuusjärven-Kolvananuuron-Louhio-jan sisään jäävällä alueella.

Ajo-ohje (Enosta): Lieksantieltä käänny Novikan kohdalla vasemmalle Kuusjärventielle (vaikka paikan alkuperäinen nimi on Kuusjärvi...) ja aja sitä vajaan 10 kilometriä, käänny Kolvananuuron opasteen kohdalla vasemmalle ja aja pari kilometriä lopulta niin ylös kuin pääset. Tie päättyy puretun talon eteen, jossa opasteet reitille.

1974 on Kolvananurossa ollut vielä puussa pesimättömänä kotkanpesä 1950–60-luvuilta. Joten jyllä maasto on vetänyt puoleensa komeita lintuja.

Pahvitehtaan metsä

Kiehtova alue aivan Kaltimon taajaman ja Enon keskustan sydämessä: vanhaa metsää, hoitamatonta ryteikköä, lahopuita, pensaikkoja, nuorempaa koivikkoja... Havaintoja muun muassa pikkusiepostista, mustapääkertusta, peukaloisista, pikkutukasta, pohjantikasta sekä tietysti liito-oravista. Toivottavasti saadaan suojelun piiriin, vaikka merkitty kaavassa asuinalueeksi.

Ajo-ohje: Louhiojan jälkeen ja ennen Enon rautatieasemaa käänny Lieksantieltä Hestekin kohdilta oikealle Pahvitehtaan tielle, joka päättyy toiselta puoleltaan Enontielle Sahalahden kohdalla. Alueella kiertää lintukäve-

lyreitiksi soveltuva taidepolku, johon opasteet Pahvitehtaan tieltä.

Jakojärvi–Pohja–Sarvinki

Sarvinginjärven puron myötä syntynyt pitkä, metsien reunustama peltoalueketju, jolla maataloutta ja karjanhoitoakin. Erityisesti keväällä levähtävien muuttolintujen suosiossa, mutta käymisen arvoinen samasta syystä myös syksyisin ja kesäöisin yölaulajaretkillä. Viiriäisestä esimerkiksi ainakin kaksi havaintoa, myös ruisräkkiä, viitakerttusia ja pensassirkkalintuja kuultu, hyvinä myyrävuosina sarvipöllöjen poikasäiniltä ei voi välttyä. Kahlaajat, kuten kapustarinnat, ja monet pikkulintulajit viihtyvät suurin määrin keväällä pelloilla, jonkin verran myös hanhia yms. Petolinnut saalistelevät usein avomaiden yllä. Jakojärvi on pikkuruinen, reheväkasvustoinen lintujärvi, joka keväisin kerää sorsia, kahlaajia ja jonkin verran jopa hanhia.

Ihme kyllä mitään erityisen sykähdyttävää harvinaisuutta ei vielä(kään) ole osunut reitillä kohdalle, mutta ennemmin tai myöhemmin sellainen tuollaiselta paikalta löytyy.

Ajo-ohje: Kirkonkylältä Sarvinkiin päin muutama kilometri, käänny oikealle Mönniin, aja joitakin satoja metrejä ja käänny jyrkän alamäen jälkeen vasemmalle Jakojärventielle. Ensimmäinen peltokohde Jakojärviin tulee vastaan parin kilometrin päästä. Pohjan peltoaukean kohdalla käänny vasemmalle, josta jatkat Kaiskuvaaran ohi aina Sarvingintielle, käänny tästä oikealle. Kaupan ohi, ja jälleen tulee vastaan tienreunuspeltoja. Pitkä alue, jolla kannattaa pysähtyä silloin tällöin katselemaan ja kuuntelemaan. Nuorisoseurantalokohdalla jalkapallokenttä, jossa myös peltoaluetta, joka jatkuu edelleen Sarvingintietä etelään ajettaessa.

Joensuunlampi eli Lössä löytyy, kun käännyt oikealle Tuomilahdentielle, ajat pari-kolmesataa metriä ja lampi näkyy etuvassamalla.

Liejukana 1980-luvun alussa Joensuunlampella. Lampiviklo toukokuussa 1998 Jakojärvellä. Enon ensimmäinen kanadanhanhi Jakojärvellä 1990-luvun lopulla. Mustakurkku-uikkua Jakojärvellä 1990-luvulla säännöllisesti ja Sotkulammella 1973 pesimäaikaan juhannuksena. Enon ensimmäinen (?) joutsenen pesimäpaikka joutsenen ”uuden tulemisen” aikana on Sarvingin Ylemmäsenjärvi.

Kuisma

Idyllinen pieni asutus- ja mökkialue mällä, jossa mukavia puutarhoja ja pientä lehtometsää. Yölaulaja- ja muiden laululintujen paikka: ainakin viitakerttusia, luhtakerttunen, ruisräkkiä, pensassirkkalintu, kultarinta ja mustapääkerttu kuultu.

Ajo-ohje: Enon kirkonkylältä Ilo-mantsiin olisiko parikymmentä kilometriä, Kuisma-opasteiden kohdalla hiljennä ja käänny vasemmalle ylös.

Kuhankeittäjä Kuisma–Revonkylätien varrella Salmilammen koivikoissa 1970-luvulla säännöllisesti. Lehtopöllö 1970-luvulla kevään pöllöretkellä ja kesällä yölaulajaretkillä Kuisma–Salmilampi-välillä.

Paukkaja

Hieno peltoalue Uimaharjuntien ja Pielijsjoen välissä, iskussa etenkin tulva-aikaan keväisin, jolloin kokoaa ainakin kahlaajia ja sorsia, myös pikkulintuja. Myös joki kannattaa tsekata rannasta. Käymisen arvoinen myös syksyisin, ja kesäöisin on ainakin ruisräkkiä kuulemani mukaan kuultu. Olen retkeillyt alueella vasta vähän aikaa, joten havainnoilla ei

Papinsaari Rahkeenveden eteläosassa on kala- ja muiden tiirojen mieleen.
© Hannu Kaubanen

vielä pääse kerskumaan.

Ajo-ohje: Enosta Uimaharjuun, Paukkajan kohdalla vanhan kaupan jälkeen oikealle (viitassa ainakin Rahkeenniemi ja Paukkajan kuusi nähtävyyksimerkkeineen), radan yli ja heti kohta peltoalue aukeaakin vesimmalla.

Rahkee

Laaja vanhan sahan pohja Rahkeenveden rannassa, jossa jonkin verran ruderaattikasvillisuutta. Pikkutylli ja kivitasku pesivät ainakin alueella, joka muuten yleensä melko tyhjä linnuista. Syksyllä komppaamisen väärsti: urpiaisia ja pulmusia voi olla isojakin parvia, paremmalla onnella olisi löytynyt muutakin, ja vielä löytyy! Paras havainto toistaiseksi syksyiset kolme paikallista tunturi-kiurua. Rahkeenvedelle pistävästä niemennokasta näkee aika hyvin

Pikkutylli pesii Enossa muutamissa paikoissa, kuten Uimaharjussa ja Rahkeessa. © Hannu Kaubanen

silloin tällöin kävellä.

Ajo-ohje: Enosta Uimaharjuun, ja juuri ennen vasemmalle Ahveniselle kääntyvää isompaa risteystä käänny oikealle (viitoissa joitakin opasteita, myös nähtävyyttä osoittava hannunvaakuna), aja yli radan ja jatka suoraan niin pitkälle, kunnes tulet aukealle ruderaatille, matkaa Uimaharjuntieltä ehkä 1,5 kilometriä.

Pikkukukajava kuolleena takatalven jälkeen huhtikuun lopulla Kääpäniemen takaa suolta, aikuinen yksilö 1970 loppupuoliskolla, ja muuttava nuori sillan kohdalta Rukavedelle 1970-luvun lopulla. Harmaalokkien ilta- ja yöaikainen kerääntymisalue (Pielinen vielä jäässä) maaliskuussa, jopa 500 yksilöä. Joukossa säännöllisesti merilokki-lokkeja. Myöhemmin nau-rulokkeja satamäärin. Rahkee-Paukkaja: isohaarahaukka 1997 puutarhan yläpuolella. Leveäpyrstökihi 1980-luvun alussa Rukaselän puolella (Arto Airaksinen).

Koidanlampi

Enon paras lintuvesi, joka voisi olla hyvä ehdokas tornin paikaksi, kunhan sellainen tarkkaan ottaen löydetäisiin. Nyt paikalle pääsy on hankalaa. Olen itse käynyt katselemassa aluetta parin mökin rannasta, mutta en voi suositella niitä ilman lupaa julkisesti. Keväisin, kesäisin ja vähemmässä määrin syksyisin hyvä lintupaikka, jonka yli kulkee myös muuttoa. Valkosiiptiira nähty, samoin mustatiira piipahdellut useinakin kesinä viettäen vuonna 2009 paikalla peräti kaksi kuukautta, ja lintuja nähtiin yhdessä vaiheessa kaksikin yhtä aikaa, mikä voi hyvin viitata siihen, että laji pesi alueella. Kahlaajia ja vesilintuja näkee hyvin. Kyseessä ei nimestä huolimatta ole lampi, vaan Rahkeenveden osittain pitkälti soinen rantaseutu. Heinikkoinen Papinsaari Rahkeenniemen edessä kerää hyvin lintuja, esimerkiksi tiirat (usein kolme lajia!) saalistelevät sen yllä.

Ajo-ohje: En anna tässä, koska en tunne alueelta paikkaa, jossa jokamiehenoikeuksin voisi lintuja katsella. Laaja alue on kuitenkin Rahkeenveden itä- ja etelärantaa, ja päättyy tavallaan Rahkeenniemessä kohtaan, josta Pielisjoki minun tulkintani mukaan ”oikeasti” alkaa (Erola: *On Pielisjoen luusua, alkukohta, vaikka jotkut katsovat joen alkavan jo Ahvenisen virroista*).

Riekko pesii säännöllisesti Viskopin–Koukkujoen puolella. Pikkukuoveja runsaasti pesivänä Viskopissa. 13.4.1973 vanha maakotka saalisteli Viskopissa. Hanhiparvien, kahlaajien ja kurkien levähdyspaikka Viskopin suolla keväisin. Härkälintuja, silkkiuikkuja, sorsia, tukkasotkia, pikku- ja naurulokkeja pesii vuosittain, vedenkorkeuden vaihtelut vaikuttavat pesimäpaikkoihin ja pesinnän onnistumiseen. 1970-luvulla Viskopissa pesi metsähanhi.

Kalasääski saalistelee säännöllisesti Pamilon alueella. © Hannu Kauhanen

Kirjovaara

Suojelualue, jossa jonkin verran vanhaa metsää ja pikkuinen korpisuo lammikkoineen. Havaintoja pohjan-tikoista, metsoista, kuukkeleista ja pikkusiepoista. Luontopolku kulkee läpi.

Ajo-ohje: Uimaharjun pyramidi-liikenneympyrästä Ilomantsin suuntaan toistakymmentä kilometriä, tien molemmilla puolilla oleva metsä merkitty vihrein ”luonnonsuojelu-alue”-kyltein.

Pamilonkoski

Kivikkoinen ja kallioreunainen koski, joka näyttää hyvin virtavästärikille sopivalta, ja hyvällä onnella lajin

ainakin muuttoaikaan voisi koskesta joskus löytääkin. Ei toistaiseksi mainittavia lintuhavaintoja. Jäätyy yleensä kokonaan kovilla pakkasilla. Alueella muitakin Ala-Koitaajoen koskia, joille retkeilyreitti vie, mutta eipä ole tullut käytyä. Myös vanhaa metsää, joka on onneksi suojeltu.

Ajo-ohje: heti Kirjovaaran jälkeen levähdyspaikka ja kosken yli kulkeva silta.

Pamilo

Erinomainen suorantainen vesistö-alue, josta kauniit näkyvät melko laajalle, ikävä kyllä stajata pitää maan tasalta, jolloin hulpeata aluetta ja etenkin sen eteläpuolista, mahtavaa Luhtapohjanjoen suistoa ei hallitse optiikalla lainkaan hyvin, väreilykin

haittaa lämpiminä päivinä. Tornin arvoinen paikka tämäkin! Paras laji toistaiseksi niittysuohaukka. Rusko-suohaukka, sinisuohaukka ja kalasääski helposti nähtävillä, samoin merikotka, joka vierailee ja päivystää (eri-ikäisiä yksilöitä nähty) paikalla usein kevästä syksyyn, jolloin myös harmaahaikaroita näkee. Mitä kaikkea mahtavat luhdat mahtavatkaan kätkeä? Perusteellisen linnustaselvityksen paikka olisi tässä.

Ajo-ohje: Uimaharjun pyramidi-liikenneympyrästä Ilomantsiin ja siitä arviolta parikymmentä kilometriä, ehkä vähän yli, Pamilon kylän ohi. Huomaamaton tienviitta tukkien pudotuspaikalle alas viettävässä rinteessä, josta laaja luhta-alue näkyy oikealla (lännessä) hyvin. Pikkutietä alas kanavanreunaa pitkin aivan kärkeen, johon kiikaroimaan.

1980-luvulta poimittiin Pamilon alakanavan suulta allihaahka, jonka myöhemmät kohtalot ovat hämärän peitossa. Mahtava tikkapaikka Tuohivaaran tien alkupäässä paritaloasutuksen liepeillä. Käykääpä vilkaisemassa. Valkoselkää nähty talvella. Ukkola: Aseman ja entisen kaupan väli on hieno tikkapaikka. Kultarinta lauloi tikkametsikössä keväällä 2008–09. Havukka: Ilomantsin–Lieksan rajojen tuntumassa: erämaalajistoa, mm. maakotkasta säännöllisiä muuttoaikaisia havaintoja.

Lopuksi

Enossa on toki paljon muutakin, jota en tässä käy sen kummemmin läpi. Uimaharjun tehdasalue rantoineen esimerkiksi on hyvää seutua, ikävä kyllä tehdasalueelle ei nykytietämyk-

Törmäpääsky-yhdyskunta onnistui pesinnässä kesällä 2009 sorakuopalla Kaltimossa. © Hannu Kauhanen

sen valossa ole asiaa. Kaatopaikan laki sentään näkyy jotenkuten Lieksaan vievän tien varrelta. Uimarannalle käännetään juuri ennen Uimasalmen siltaa vasemmalle, rannalta kohtalaiset näköalat Rukavedelle. Sillan jälkeen ratapiha, jonka vieressä lika-altaita ja vähän ruderaattiympäristöä, tsekkauksen paikka aina tämäkin.

Mustaleppälintu ratapihan ja jäälle ajettujen tukkinippujen tietämillä huhtikuussa 1982. Keltahemppo lauloi Alajoen rannalla keskustassa huhtikuussa 1975. Entisen vedenpuhdistamon alue Alajoen rantamilla oli 1970-luvulla hyvä kahlaaja- ja vesilintupaikka keväällä: vesipääskykin.

Helvetinportin ja Koveronvaaran vanhat metsät olen myös sivuuttanut, koska en ole niillä juurikaan käynyt. Molemmat löytyvät Ilomantsintien ja Sarvingintien välisen tien varresta, Koveronvaaraan käännetään ortodoksien leirikeskukseen kohdalta ja Helvetinportin reitti alkaa saman tien varresta muutaman kilometrin päästä Sarvinkiin päin. Ynnä muita paikkoja, etsivä ja tutkiva löytää niitä itse.

Kuten esimerkiksi Revonkylän seudun kauttaaltaan, myös tällä suunnalla on ainakin jossain määrin jäljellä vanhojakin metsiä, samoin kuin lienee Hiiskoskentien varrella matkalla Parsiaisista mainitulle Hiiskoskelle, joka taas sijaitsee jo Ilomantsin puolella.

Ai niin... se Jäsys. Sehän on järvi tai Pielisjokeen yhteydessä oleva vesialue siellä jossakin Pamilon ja Koidanlammen välissä, katsokaa kartalta. Tornia siellä ei siis ole, enkä nyt sen lintulavankaan paikkaa tässä paljasta – Tornien taistohan on taas ensi keväänä. Siellä jossakin...

Muistui vielä mieleen, että onhan Enosta löydetty kuollut hanhikorppikotkakin. Jospa elävä sellainen satuisi kiikareihin siellä jossakin ensi toukokuussa.

Kirjallisuus

Pynnönen A. 1943. Havaintoja Joensuun seudun linnustosta ja muutamia lisätietoja myös muun Pohjois-Karjalan linnuista. Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen julkaisuja. Sarja B, 2, N:o 1

Kevättalvea Espanjassa ja Portugalissa

Markku Halonen

Kun Suomessa on vielä paukkupakaset ja hanget korkeat nietokset, on Euroopan toisella laidalla kevätmuutto ja monen lajin pesintä täydessä käynnissä. Linnunlaulukonsertti soi raikkaana pelloilla ja metsissä jo tammikuussa. Vaikka suuri joukko Espanjassa pesiviä kesäisiä lajeja on poissa, ovat pohjoisempaa saapuneet talvehtijat niiden tilalla ja määrät ovat korkeita.

Muualta Euroopasta on talvella vaikea löytää yhtä runsaslintuista ja monilajista retkeilyseutua kuin Etelä-Espanja. Oikeastaan heikosti esiintyvää lajiryhmää ei olekaan, mikä on sijainnin sekä runsaiden ja monipuolisten paikkojen ansiota. Päivässä nähtyjen lajien määrä ylittää parhaimmillaan sadan ja kaksiviikkoisella retkellä lajeja on huomattu yli 200. Portugalissa ja Espanjassa olen nähnyt yhteensä yli 250 lajia.

Vuosina 1998–2007 olen käynyt Espanjassa/Portugalissa kahdeksan kertaa eri lintuihmisten kanssa. Vaihteleviin retkikuntiin ovat kuuluneet Kaisa Halonen (2 vko), Pekka Halonen (2,5 kuukautta), Kai Hilditch (1 vko), Kimmo Järvinen (3,5 vko), Hannu Kivivuori (1 vko) ja Pertti Mähönen (4,5 vko). Kiitos kaikille hyvästä retkiseurasta!

Näillä retkillä olen viettänyt Espanjassa yhteensä 3,5 kuukautta ja Portugalissa yli kuukauden. Retkien ajankohta on sattunut tammikuun puolivälin ja maaliskuun alun väliin, vain yksi enemmän turistiretki oli lokakuun loppupuolella. Kaikki matkat ovat kestäneet vähintään kaksi viikkoa ja pisin on ollut 1,5 kuukautta. Lentokenttä on ollut joka kerta Malaga ja perillä on liikuttu vuokra-autolla. Majoitus on useimmiten löytynyt lintukierroksen varrelta pitkästi ilman ennakkovarausta.

Tavallisimmin olemme ajaneet laajan Andalucian 1000 kilometrin kierroksen alkaen Aurinkorannikolta Flamingojärven ja muiden pienempien kohteiden kautta Sevillan ohi ja siitä Atlantin rannikkoseudulle Huelvaan, Donanaan, Cadiziin ja Tarifaan. Lenkki on ajettavissa viikossa, mutta kahdessa viikossa ehtii kiertää myös pohjoisempaan Extremaduran maakunnassa ja Portugalin Algarvessa.

Päätiet ovat hyväkuntoisia ja joutuksia, kunhan välttää Aurinkorannikon ja muiden isojen paikkojen jokapäiväisiä ruuhkia. Pahimpien ryysipaikkojen ohi kannattaa ajaa yöllä. Kerran Pera ajoi tavallisessa pikkukaupungissa iltapäiväruuh-

kassa 10 minuuttia, jonka jälkeen oli vaihdettava kuskia. Tuskaisa tilanne on joutua kaupungissa yksisuuntaiseen sokkeloon, jossa juuri mahtuu autolla ajamaan ja kääntyilemään. Siihen kun vielä lisätään täyteen parkkeeratut kadunvarret, päälle kaatuvat kiviseinät, tietyöt, ihmiset ja koirat ja kaikki liikkuvat sekä perässä töötöttäjät, niin soppa on valmis. Kaupungille eksyessä voi huomata yhtäkkiä olevansa vaikkapa keskellä mielenosoitusta.

Sää on tammi-maaliskuussa useimmiten hyvä, eli suomalaista kesäpoutaa vastaava. Päivällä voi lämmintä olla enimmillään +25 astetta, mutta yöt ovat varsin viileitä. Pakkasyö ja lumisade ovat sattuneet kohdalle kerran. Atlantin harvakseltaan tuomat sateet ja tuulet voivat olla sitkeässä ja haitata siten havainnointia, mutta ne laittavat lintuihin liikettä ainakin merellä. Runsaat talvisateet vaikeuttavat liikkumista pienillä teillä, jotka muuttuvat suistoissa mutaisiksi ja vuoristoissa sortuviksi.

Valitettavasti monen muun Välimeren maan tavoin metsästyskulttuuri on ollut Espanjassa villiä, mutta kohennusta on hiljalleen tapahtunut. Suurin ilonaihe on ollut vielä 90-luvulla yleisten, useimmilla par-

Kartan paikat:

1. Aurinkorannikko
2. Grazalema
3. Flamingojärvi
4. El Torcal -vuoristo
5. Extremadura: La Serena
6. Algarve
7. Huelva seutu
8. Donana: El Rocio
9. Donana: Isla Minima
10. Donana: Brazo del Este
11. Laguna de Medina
12. Laguna de Tarelo
13. Cape de Trafalgar
14. La Jandan pellot
15. Los Alcornocales
16. Tarifan seutu
17. Gibraltar

Limite de Nación	▲ Ojén	Poblaciones con camping
Limite autonómico	■ JAÉN	Poblaciones con interés turístico
Limite provincial	■	Parador
Autopista	■	Hosteria
Autovía, Autovía en construcción	■	Vértice geodésico
Carreteras de Estado (R.I.G.E.)	■	Parques Nacionales
Carretera autonómica de 1.º orden	■	

vekkeilla pidettyjen lintuhäkien häviäminen. Häkeissä on ollut paitsi kanarialintuja, niin yleisesti myös keltahempvoja, tiklejä, viherpeippoja ja muita vastaavia luonnosta pyydystettyjä laulavia pikkulintuja. Lintujen metsästykseseen olemme törmänneet hyvin harvoin, koska retkeilemämme parhaat kosteikkoalueet ovat tarkoin suojeltuja.

Pertti ja Kai Torremolinoksen Bajondillon rannalla.
Kuvat © Markku Halonen

Aurinkorannikko

Malagan ja Gibraltarin välinen Aurinkorannikko oli vielä 50 vuotta sitten pitkälti lampaiden ja aasien laidunta, mutta nyt 160 kilometrin matkalla on lähes yhtenäinen ”urbanization” ja 1,3 miljoonaa asukasta. Rakentaminen ja liikenteen kasvu on ollut huima myös vertailtaessa ensimmäisen retken (1998) vaikutelmia viimeimpään (2007). Nykyään lentomat-kustajia kentältä hakevat bussitkin joutuvat ilmoittautumaan ennakkoon ja odottamaan ajovuoroaan kilometrien päässä kentästä niille varatulla parkkipaikalla. Taksilla liikkuminen on kuitenkin jouhevaa.

Joutomaita joulutähtiipuinen ja risiineinen löytyi 90-luvulla monesta kohtaa ja Malagan ja Torremolinoksen välissä oli laajat pellot. Nyt joutomaita ja peltoja on nakerrettu

pienemmäksi ja linnuille on vain niukasti rauhallisia kohtia. Yltiökaupungistuminen on esimerkiksi vähentänyt ennen yleisesti tirsiseet keltahempot paikoin lähes olemattomiin.

Lentokoneen ikkunasta näkyy juuri ennen Malagaan laskeutumista Guadalhorse-joen ahdistukseen jäänyt suisto. Siellä on edelleen useita lammikoita, joissa vesilinnut, kahlaajat ja haikarat viihtyvät. Ainakin aikaisemmin lutakoilla kokoontui satoja merimetsoja ja harmaahaikarointa sekä tuhansia kottaraisia ja naurulokkeja. Läheiset pellot houkuttelivat myös muutamia pikkukotkia talvehtimaan. Kanavat ja jokivarsi ovat edelleen varmin paikka löytää kuningaskalastajia. Pusikkoalueelta on huomattu mukavia talvisia pikkulintuja, kuten lapinkirvinen, etelänsatakieli ja orfeuskerttu. Espanjalaiset ovat havainneet paikalla useita rareiteetteja,

mutta meillä ainoa parempi laji on ollut ruostesorsa.

Alueen joutomailla on helppo saada ensikosketus seudun talvilinnustoon, kuten harjalintuihin, virtavästäräkkiin, mustapäätaskuihin ja mustaleppälintuihin. Turkinkyyhkyjä on lähiseudulta laskettu 500 päivässä. Viereisen Parador de Golfin eukalyptuskujanteilla voi helposti nähdä kymmeniä villiintyneitä ja räkyviä munkkiaratteja risupesineen. Myös kauluskaijat vipattavat pikkuryhmissä halki rannikon ja niitä on nähty parhaimmillaan vajaat sata päivässä. Aurinkorannikolla voi törmätä yllättäviinkin häkkikarkulaisiin. Lokakuussa 2007 Torremolinoksen rannalla tepasteli jalkojen juuressa minikokoinen kyyhkykaunotar, australialainen timanttikyyhky.

Kun pohjoisempana Euroopassa on kunnan talvi, työntää se muuttajia etelämmäksi aina Aurinkorannikolle asti. Keskitalven kottaraisia on huomattu kahtena eri talvena iltalennolla 30 000, mutta ne ilmeisesti häviävät jo hyvissä ajoin takaisin pohjoiseen – helmikuussa iltalentoa ei ole havaittu. Oman kottaraislukunsa muodostavat tietysti aina yhtä eloisesti vislaavat mustakottaraiset, joita näkee helposti satoja. Hienoimpia kokoon-tumisia ovat esittäneet tavalliset varpuset, joita pakkautui lokakuussa 2007 Fuengirolan eräälle pienelle aukiolle muutamaaan limoviikunaan useita tuhansia. Kerran eräässä pikkukaupungissa löytyi katulamppujen valossa keskustorin kaljuista puista yöpymästä 4000 varpusta!

Aurinkorannikolla päänäkemiset ovat kuitenkin merellä ja sinne on käytännöllisin havainnoida korkealta hotellihuoneen parvekkeelta. Lokkeja on aina tuhansia; jo Malagan ja Fuengirolan välillä voi olla 30 000 lokkia, pääasiassa *graellsii*-selkälokkeja, naurolokkeja ja keltajalkaisia harmaalokkeja. Ulapalla matavat sardiinille

Tyypillinen selkälokkivoittoinen lokkiparvi Välimeren rannikolla.

löyhkäävät troolarit saattavat hinata perässään tuhansien lintujen letkaa. Tanakoita mustanmerenlokkeja liittää tuulisilla ilmoilla rannan tuntumassa satoja, niin nuoria kuin vanhojakin. Elegantteja välimerenlokkeja, kurveillevia riuttatiiroja sekä iso- ja merikihuja näkee tuon tuosta. Pikkuliitäjiä ja ruokkeja on yleisesti rannikon edustalla talvisin.

Joutoaikojen tapittelu merelle on tuonut monta mukavaa pientä ja isoa harvinaisuutta, kuten talvisella Aurinkorannikolla hyvät kaitanokka- ja merilokin, pikkukajavan ja lunnin. Harvinaisimmat lajit ovat olleet rannan lokkiparvessa ollut kuusilokki sekä ulapan poikki myrkyssä edennyt mustakulma-albatrossi. Myös valaiden ja delfiinien tarkkailuun hotellinparveke on paras. Varmana parvekepinnana voi pitää kalliopääskyä, joita lentelee rannikolla paljon.

Kaivattua luonnonrauhaa löytyy läheltä sisämaasta, jossa suosittelava retkikohde on vuoristossa oleva Graza-leman kylä ja sen ympäristön hienot korkkitammimetsät. Mustataskun löytää jo Aurinkorannikolta, mutta vaivattomasti juuri Graza-leman. Alppivarikset ja sinirastaat näyttävät käytännössä varmasti

valokuvauksellisen kylän liepeillä ja alppirautaisienkin pitäisi näkyä. Vuorikotkan bongaukseen jyrkän tein Ron dan tie ja sen korkein kohta on varma paikka, vaikka niitä näkee joskus muuallakin.

Flamingojärvi

Malagasta satakunta kilometriä pohjoiseen, Sevillaan menevän päätien varressa, sijaitsee flamingoistaan kuuluisa Laguna de Fuente de Piedra: 6,5 kilometriä pitkä ja 2,5 kilometriä leveä matala allas lepää keskellä kauneinta andalusialaista maaseutua ja oliivipuuviljelmää. Sorsien ja fla-

Varhain muutolta palannut rengastettu kaitanokkalokki Bonanzan suola-altailla.

mingojen ohella järveä kansoittavat lukuisat kahlaajat, joita laajat lietteet houkuttelevat sisämaahan. Järvi on kohtalaisesti hallittavissa sitä kiertäviltä pikkuteiltä ja kaakkoispää näkyy hyvin opastuskeskuksen nyyppylältä.

Flamingoja on pesinyt tässä kesäisessä pätsissä parhaimmillaan 10 000 paria (espanjalaiset ovat laskeneet jopa 35 000 yksilöä) ja niitä jää aina jonkun verran talvehtimaan. Tosin uutiset viime vuosilta kertovat lintujen siirtyneen muualle, sillä järvi on viime kesinä kuivunut ja saastunut. Runsaat sateet saattavat kuitenkin vielä muuttaa tilanteen edullisempaan suuntaan, ainakin hetkeksi. Muutamalla retkellä flamingoja on ollut vain joitakin satoja, mutta 22.2.2003 enimmillään 20 000.

Toinen flamingojärven massa talvisin ovat lokit ja varsinkin selkälokit, jotka kokoontuvat järvelle yöpymään. Aamulla ne lähtevät siisteissä, hanhiparvia muistuttavissa auroissa ja jonoissa kohti itää ilmeisesti jollekin kaatopaikalle. Lokkimassoja edustivat 31.1.2000 nähdyt 10 000 naurulokkia ja 20 000 selkälokkia, 22.1.2001 havaitut 45 000 (selkä)lokkaa sekä 22.2.2003 aamumuutolta lasketut 80 000 (selkä)lokkaa.

Järven muita tyypillisiä lajeja ovat sadat pitkäjalat, parhaimmillaan muutamat tuhannet pikku- ja suosirrit sekä muualla vähälukuiset risisorsat. Mustakurkku-uikku, telkkä, kruununokikana ja marmorisorsa ovat edustaneet harvinaisuuksia. Opastuskeskuksen viereisissä lamikoissa tavataan talvisin harvinaisen paljon liejukanoja (esimerkiksi 31.1.2000 lasketut 250), jotka laiduntavat kuin kanat pellolla. Saman alueen mullokset ovat melko harvassa paikassa helposti nähtävien paksujalkojen mieleen.

Lähellä järveä on pieni Laguna Dulce, jossa voi odottaa näkevänsä joitakin

valkopääsorsia ja punapäänarskuja. Joskus lampeen on ahtautunut kaksi tuhatta nokikanaa ja 80 pikkuiuikku. Vastaavia määriä voi tosin nähdä niin Flamingojärvellä kuin monessa muussakin paikassa. Myös kymmenet mustakaulauikut kuuluvat lintujärvien tyyppilajistoon.

Flamingojärven eteläpuolella on jokaiselle luontoharrastajalle mielenkiintoinen retkikohde, El Torcalin vuoristo. Vuorenhuipulla on oma maailmansa erikoisten kivimuodostelmien ansiosta. Kalliot ovat kuin kivitorneja, joissa on lattanoita kiviä päällekkäin latjattuna. Luontopolun varressa näkee vuorisirkuja ja alppi-variaksia.

Extremadura

Andalucian pohjoispuolinen sisämaakunta Extremadura on kuuluisa linturetkien kohde. Tosin talvella siellä ei ole vastaavia lintumassoja kuin etelämpänä, mutta esimerkiksi kurkia talvehtii toisella tavalla kuin Andaluciassa. Muutaman kerran olemme seuranneet kurkien ilta- ja aamulentoa keskeisen lintukohteen La Serenan aroalueen laidalla, mutta niitä on parhaimmillaan nähty vain 2000. Silti maakunnassa talvehtinee noin 40 000 kurkea ja enemmän koillisessa Gallocanta-järven ympäristössä paljon lisää.

Extremaduran lampaansyömät kumpuilevat lakeudet ovat sekä pikkuettä isotrappien mieleen, ja ne löytyvät varsin helposti juuri La Serenasta. Isotrappeja voi nähdä toistasataa päivässä ja pikkutrappeja on joskus satapäisiä talviparvia, kuten kerran näkemämme 400. Kaksi muuta paikan mielenkiintoista arolajia ovat hieta-kyhky ja jousihieta-kyhky, jotka on helpoin huomata pikkuparvissa matalalla lentämästä kumpuilevien lakeuksien yllä. Peltotasankojen ominaispiirteenä voi vielä pitää pensas-

varpusten yleisyyttä. Niiden yleensä eukalyptus-puissa olevia yhdyskuntia näkee teiden varsilla.

Pikkutuulihaukka on seudulla arkinen yhdyskuntalintu. Osa niistä talvehtii pesäpaikkojen liepeillä, mutta osa muuttaa etelämmäksi. Keskitalvella haukkoja pyörii rauniokumpujen ja kirkontornien ympärillä. Tavallisia tuulihaukkoja talvehtii hyvin paljon koko Etelä-Espanjassa ja se onkin yleisin maaseutukierroksilla näkynyt petolintu. Pikkutuulihaukan tavoin myös muuttohaukat ovat osittain reviiereillään keskitalvella ja niitä tavoittaa varmimmin Atlantin rannikolta. Välillä soitimelle innostuvat maakotkat ja hiirihaukat ovat tavallisia metsäisillä seuduilla.

Hevosten, lampaiden ja lehmien kanssa laiduntavat lehmähaikarat ovat tyyppilinen näky kaikkialla. Talvisin ne liikkuvat yleensä muutaman kymmenen linnun ryhminä, mutta ilta- ja aamulennolla voi nähdä useita satoja lintuja samaan suuntaan lentämässä. Talvella kaatopaikat kokoavat lehmähaikaroita kuin lokkeja ikään. Cordoban keskustassa Guadalquivir-joessa ovat espanjalaiset joskus nähneet 15 000 haikaran kerääntymän, mutta meidän retkikuntamme on parhaimmillaan päässyt 5000 lintuun yhdestä pisteestä. Linnut olivat päätien varressa kaatopaikalla, missä leijaili tuhat haarahaukkaakin.

Algarve

Portugalin eteläisimmässä maakunnassa Algarvessa kaikki on pienempää ja kauniimpaa kuin ison ja arkisen Espanjan puolella. Tällä 150 kilometriä leveällä rannikkokaistaleella on runsaasti mukavia lintupaikkoja, joten sitä voi suosittelaa Etelä-Espanjan autoretkeen yhdistettäväksi. Maakunta on tunnettu joulukuusta helmikuuhun kestävästä mantelipuuden kukinnasta, jolloin vuorenrinteet

muistuttavat kukkivia omenatarhoja. Myös keltaisena kukkivia suuria akaasioita sekä eukalyptusmetsiä on enemmän kuin Espanjan puolella.

Maakunnan pääkaupungin Faron ympärillä on laaja Formosa-joen suistomaa. Edelleen lähes jokaisen muun rannikon pikkukaupungin yhteydestä löytyy lintuja houkuttelevia kalankasvatustaita ja pienempiä suistoja. Fusetassa ja Tavrassa on otollisia altaita, Quinta da Logossa on mukava pieni lintulammikko tarkkailukojuineen, Alvorin kaupungin kupeessa taas suuri suistoalue ja Quinta da Rochan lintujenrengastusasema sekä Amarcao de Perassa on talvella täynnä sorsia oleva tulvalammikko. Harmaasorsa on paikoin varsin runsas.

Satoja kahlajia, tuhansia lokkeja ja muitakin lintuja pääsee altaalla näkemään valokuvauksellisesti hyvin läheltä. Taviran altailta löytyi 2001 tummanpuhuvaa silkki- ja riuttahai-karan risteymä, jollaisia Espanjan puolella tavataan useita vuosittain. Silkkihai-kara on Algarven suistoissa hyvin yleinen, ja parhaille paikoille voi löyhästi kokoontua jopa satoja lintuja. Paljon on myös lehmähaikaroita, mutta ne pysyntyvät pelloilla ja joutomailla. On hauskaa seurata, kun lehmähaikat seurailevat äestä vetävää aasia ja maata kuokkivia ukkeleita. Välillä joku linnuista käy istumassa aasin selässä.

Atlantilte pistävä Portugalin lounaisin niemi, maailmanlopuksikin sanottu Capo de Saint Vicente, on maisemallisesti hienon nummimainen ja sieltä löytyy mielenkiintoisia lintuja. Pelottavan korkeat rantatörmät piilottavat kätköihinsä kymmeniä talvehtivia sepelrastaita. Niemen matala ja tiheä, keväällä värikäskukkainen pensaisto toimii piilopaikkana yllättävillekin talvilajeille, kuten sardiniankertulle ja sarakertuselle. Langoilla istuu aina joukko tasamaalle eksyneitä alppiviksia. Lokkeja voi odottaa näkevänsä

yli 10 000, ja onpa niemen tyvellä oleva Sagresin satama yksi varmimmista paikoista löytää rengasnokkalokkeja.

Suurista valtameren hyöyistä ja liiallisesta tarkkailupaikan korkeudesta johtuen niemenkärki ei ehkä ole paras paikka merilintujen seuraamiseen, vaan enemmän niitä onkin tarkkailtu Lagosin kaupungin vieressä Punta de Piedadessa. Kymmenet aamu- ja iltatarkkailut tammi-helmikuussa 2001 tarjosivat varsinkin runsasta suulamuttoa. Suulat lentävät lähellä vedenpintaa suunnilleen kymmenen linnun parvissa ja parvia etenee niin lähellä kuin kaukana. Mereltä puhaltava kova tuuli voi painaa muuton hyvinkin lähelle rantaa.

Algarven tunnusomaisina lintuina voi pitää puputtavia harjalintuja, jotka viihtyvät pienimuotoisessa puutarhaimaisessa ympäristössä. Runsaan talvikannan jatkeeksi uusia lintuja alkaa saapua muutolta maaliskuussa. Alvorin läheltä löytyy villiintynyt laji, jota ei ole tavattu muualla eli vahanokka. Pienet ja terhakkaat linnut ilmestyvät vilkkaasti äännellen hetkeksi näkyviin, ja katoavat yhtä nopeasti kuin ovat tulleetkin.

Iltakävelyillä ja muutamalla pöllöretkellä on paljastunut, että minervanpöllöjen tiheys on paikoin käsittämätön, pöllöpari hehtaaria kohti. Pöllöretkiä on muutaman kerran harastettu myös Espanjassa, mutta laihemmin tuloksien. Eräällä yrityksellä ainakin hälyäntä oli riittävästi, kun paikalliset sammakot ja konnat raas-toivat kurkku suorana menemään.

Huelva

Teollisuuskaupunki Huelvan vieressä oleva Tinto ja Odiel-jokien suisto on kahlajien paratiisi. Atlantin rannalla oleva yli 7000 hehtaarin vuorovesi- ja suoalue on helppo saavuttaa aluetta

halkovan tien ansiosta. Kapustahai-karoita pesii paikalla kolmanneksi eniten Euroopassa eli 400 paria, ja niitä näkyy myös talvella. Kattohai-karat ovat valloittaneet lähes jokaisen seudun voimalinjapylvään ja jo keskitalvella emot päivystävät risulinnoissaan.

Vuoroveden ollessa matalalla kahlajia on nähty parhaimmillaan monilajisesti yli 10 000 ja sekin on ollut vain osanen. Runsaampia lajeja ovat meriharakka, punajalkaviklo, mustapyrstö- ja punakuiri, tundrakurmitsa sekä pikku- ja suosirri. Kaikkiaan Espanjan ja vielä enemmän Portugalin rannikkojen jättiläissuistot ovat arktisille kahlajille hyvin tärkeä levähdys- ja talvehtimispaikka. Sikäläisten talvimäärien valossa on outoa, että muuttoreittien varrella Suomessa nähdään niinkin niukasti kahlajia.

Lokeille suisto on luonnollisesti oiva ruokapaikka ja niitä on yleensä yli 10 000; nauru-, harmaa- ja selkälokkeja. Suiston harvinaisimpia ovat olleet viisi kruununokikanaa, joilla kaikilla oli kaularenkaat. Huelvan läheisen El Portilin kylän kupeessa on lammikko, joka on tarkistettu joka kerta. Se on varmin paikka nähdä ruskosotka punasotkien parvessa.

Huelvan seudussa Atlantin rannikko

Pertti ja Kimmo meristajilla Trafalgarin niemessä Atlantin puoleisella Valon rannikolla.

Monen muun lajin tavoin harjalintu on sekä paikka- että muuttolintu.

on kokemisen arvoinen. Tammi-helmikuussa kinsteripensaat kukkivat siellä imeläntuoksuisin, nuokkuvien kukkatertuin. Rantahietikolla voi kulkea vuoroveden kasaama leveä simpukkapatja, josta löytää monta muutakin pientä merenelävää. Merelle katsominen on harvoin turhaa, ja siellä näkyy tavallisimmin joukko suulia, jokunen liitäjä, isokihu ja ruokki sekä joskus parvi mustalintuja.

El Rocio

El Rocion eriskummallinen kylä

Kapustahaikaroita tapaa parhaiten Donanassa ja Huelvan seudussa.

sijaitsee Donanan suojelualueen luoteisreunalla, Madre de las marisman eli äiti-suiston laidalla. Kylän ylileveät hiekkakadut on tehty hevosia varten. Rocioon ei kannata mennä pääsiäisen aikaan, sillä silloin sinne kokoontuu miljoona katolista pyhiinvaeltajaa. Kaupungissa on oikeastaan vuoden läpeensä pienempiä, tuhansien ihmisten kokoontumisia aina sunnuntaisin ja jo sellaisen kokeminen riittää loppuiksi rauhaa rakastavalle suomalaiselle linturetkelijälle.

Kerran satuimme tulemaan kylään kesken juhlien. Jouduimme suoraan pyhiinvaellusruuhkaan sateen pehmentämällä kaduilla. Kadut muistuttivat kynnöspeltoa. Autot ja hevospelit ajoivat mistä pääsivät, jos pääsivät. Vastaantulijat jalankulkijat viittilöivät, että älkää vain ajako tännepäin. Tunnin pyörittelyn jälkeen hullunmyllystä selvittiin, kun juhlat olivat siltä erää loppumassa ja kylä alkoi hiljetä. Menimme kahville yhteen kylän harvoista kuppiloista ja silmiini pisti lattialla ollut roskien runsaus. Pyhiinvaelluksen jäljiltä baaritiskin juurta kiersi lumilapiolla työnnettävä roskavyö ja asiakkaiden melu oli edelleen hirvuihin.

Mutta vaikeuksien jälkeen Rocio on useimmiten palkinnut sitkeät yrittäjät suurilla lintumäärillä ja mukavilla havainnoilla. On vaikea löytää koko maakunnasta vastaavaa paikkaa, missä samoilta jalansijoilta voi nähdä niin paljon ja monipuolisesti lintuja. Esimerkiksi 6.2.2000 vesi oli sopivan matalalla ja kahlaajia löytyi yli 10 000 (pääosin mustapyrstökuireja, avosetteja ja sirrejä). Flamingoja, merihanhia, sorsia ja nokikanoja on aina tuhansia kutakin ja kapustahaikarotakin useimmiten satoja. Tulva kerää hyvin myös pääskyjä, västäräkkejä ja niittykirvisiä. Harvinaisuuksista paikalla on näkynyt kyhmyjoutsen, pikkukiljukotka ja kruununokikana.

Espanjan aina yhtä tunnelmalliset ilta-

hetket ovat olleet mieleenpainuvia juuri Rociossa. Kylän itäpuolella olevaan metsänreunaan kokoontuu silloin yöpymään jopa 150 isohaa-rahaukkaa, kymmeniä hanhikorppikotkia ja satoja kattohaikaroita. Myös sorsat, merihanhet sekä lehmä- ja silkkihaikarat lentävät parvissa kierehtien yösjoiilleen. Sinisuohaukat ja suopöllöt saalistelevät silmäkantamattomalla tulva- ja laidunniityllä ja sammakot kurnuttavat.

Kerran osallistuimme maksulliselle maastobussijalulle puiston sisään ja tämä 80 kilometrin seikkailu espanjalaisten kanssa oli myös mieleenpainuva. Valmiilla retkellä voi tutustua Espanjan ehkä komeimpaan ja koskeimmatomimpaan hiekkarantaan, joka reunustaa Donanan suistoaluetta. Merihanhet makailivat iltapäivän helteessä suiston ja Atlantin väliin jäävällä valtavalla hiekkadyynikentällä. Retkellä pääsi näkemään hienosti keisarikorppikarparin sekä lukuisan joukon mäntymetsässä laiduntavia villisikoja, pieniä kuusipeuroja ja isoja saksanhirviä.

Donanan keskiosat

Donana (1300 neliökilometriä) on Espanjan isoin suojeltu kansallispuisto ja parhailta osiltaan suljettu paikka, mutta ojen ja kanavien halkomia suisto- ja peltomaita pääsee kiertämään autolla monessa kohtaa alueen pohjois- ja itäpuolella. Suurin ongelma on välttää lähistöllä oleva Sevillan miljoonakaupunki, jonka kehätiellä on ruuhkaa päivät ja yöt läpeensä. Mutta itse suistossa on yltiörauhallista ja pengerteillä lintuja pääsee näkemään läheltä.

Flamingoille Donana on ehdoton, ja niitä laskettiin esimerkiksi vuonna 2003 noin 20 000. Merihanhia on arvioitu Donanassa talvehtivan suurin osa Länsi-Euroopan kannasta, jotain 70 000. Niitä olemme nähneet

retkeä kohti enimmillään 10 000, sillä suurimmat joukot, samoin kuin julmimmat sorsamassat, jäävät piiloon suljetulle osastolle. Merihanhia pitäisikin tarkkailla jossakin iltalentoreitin varressa. Hyvällä säällä nähtävää riittääkin aina iltapimeään - kerran illan- suussa nähtiin sadan yöhaikaran nous- sevan päiväpiilostaan iltalennolle.

Donanan itäreunaa viistävän Guadalquivir-joen länsireunalla Isla Minimassa sijaitsee melkoisen suis- toseikkailun takana hyvä opastus- keskus. Avoimella ja usein tuulisella tasangolla hyörii talvellakin tuhansia haara-, räystä- ja törmäpääskyjä, enimmillään niitä on laskettu 13 000. Joukosta voi talvellakin löytää aina muutaman ruostepääskyn. Tervapääs- kyjä on talvellakin yleensä nelinume- roinen luku. Tuuli-, ruskosuo- ja iso- haarahaukat ovat runsaslukuisia.

Matkalla opastuskeskukselle olemme nähneet parhaimmillaan kymmen- nen haikaralajia saman tien varressa. Aikaisemmin harvinainen jalohai- kara on viime vuosina runsastunut, ja niitä on löytynyt enimmillään parikymmentä. Kesällä yleisen rääk- kähaikaran näkeminen on talvella harvinaista, ja se on huomattu vain kahdesti. Pronssi-iibiksen kanta on voimakkaasti kasvanut, ja niitä näkyy talvella satamäärin.

Silmänkantamaton suo-/mutalakeus laajoine tulvineen pitää sisällään monta kahlajaa, joista suurin osa jää aina näkemättä. Isommista lajeista runsain on joka lätäkön mustapyrs- tökuiri, joita on tavattu pelkästään Donanan keskiosassa 5000 yksilöä retkellään. Viisi kotoista viklolajia, isokuovi, töyhtöhyppä, kapusta- rinta ja eksoottisimmat pitkäjalat ja avosetit ovat yleisiä.

Guadalquivirin itäreunalla sijaitse- vassa Brazo del Estessä olemme seik- kailleet ja lähes eksyneet. Onneksi löysimme ennen pimeän tuloa espan-

jalaisen papan, joka neuvoi oikeaan suuntaan toistamalla suoraan eteen- päin tarkoitettavaa *retso*-sanaa. Siitä lähtien kaikki ongelmat ovat ratken- neet hokemalla *retsoa*.

Hassut sulttaanikanat ovat näkyviä lintuja ja niitä liikkuu lammikoilla kymmenien lintujen löyhinä ryhminä. Sultaanit pakoilevat autoa juoksupy- rähdyksillä ja lyhyillä lennähdyksillä, ja parhaana päivänä niitä on laskettu 500. Mustajalkatyöläjille on piipertänyt 500 yhdellä suurella lietteellä. Pussiti- aisia voi havaita helposti kanavanvar- sien pusikoissa. Eräs hiekkakenttä on varmin paikka löytää näyttävä, jopa 200 linnun parvi pikkukiuruja.

Donanan keski- ja itäosasta on löyty- nyt matkan varrella mukavia harvinais- suuksia, kuten tulvalätäkällä seisonut pelikaani, kanavassa kahlailut afrika- niibishaikara sekä taivaalla muiden petojen ohessa keikkunut arohiiri- haukka. Penkkatiellä oli kerran vai- keasti tavoitettavat vuorikirvinen ja kalliiovarpuspari. Liitohaukka ei ole ollut helppo löytää, mutta muitamia on nähty.

Pienet lintujärvet

Andalucian monet pienet ja tiukasti suojeluidatut lintujärvet ovat melko vaativia käymiskohteita. Lintujen määrä heittelee rajustikin vuoden- ajan ja sateiden/kuivuuden mukaan, ja lisäksi järvien lähestyminen on joko vilkkaan liikenteen, huonojen pikkuteiden tai aitojen takana. Vesi- lintupuolella järvillä on kuitenkin paljon tarjottavaa talvisin.

Jerezin lähellä oleva Laguna de Medina (120 ha) on yksi luotettavim- pia paikkoja nähdä valkopääsorsia. Joskus niitä on vain niukasti, mutta parhaimmillaan on huomattu 500. Pikkuiikkuja on löytynyt enimmil- lään 150. Andaluciassa yleisiä talveh- tijoita eli lapasorsia ja nokikanoja on

Pertti kiikaroimassa Donanan keski- osan penkkatiellä.

muutaman kerran ollut 5000 kuta- kin, mutta kohdeoppaassa mainit- tuun järven huippulukuun 25 000 nokikanaan ei retkillämme ole ylletty missään paikassa. Muuten lapasorsa on sinisorsan ohella seudun runsain talvi-*Anas*, mikä on herättänyt kysy- myksen lintujen pesimisalueista. Suomessa nuo kymmenettuhannet latuskanokat eivät ainakaan pesi.

Järven tarkkailukojulle on reipas jalkapatikka pitkin pensainoista metsänviertä. Vastaavissa puoliavoimissa puskapaikoissa on talvehtivia laulurastaita ja monia pikkulintuja, yhtenä yleisimmistä rätisevät sametti- pääkertut. Avoimissa kohden laulavat pienet mutta piskuiset heinäkertut ja ruovikosta voi kuulua jopa osman- käämikerttusen säe. Pienenpieni vilahdus voi paljastaa piilottelevan ruskokertun.

Toinen luotettava valkopääsorsakohde on ollut Tarelon lammikko Bonan- zan kasvihuonekylyn lähellä män-

Yöhaikaroilla riittää kärsivällisyyttä jököttää paikallaan.

Mustapäätasku on talvella runsaimmillaan pohjoisesta saapuvien talvehtijöiden ansiosta.

tymetsän vieressä. Kuten muillekin lammikoille, myös sinne on rakennettu näkösuojia ja piilokojuja, joista tarkkailu käy lintuja häiritsemättä. Lammikon peruslajistoon kuuluvat lukuisina talvehtivat mustakaula- ja pikk-uikut, puihinsa jähmettyneet yöhaikat sekä valkopääsorsat (enimmillään 250) sekä harvinaiset marmorisorsat. Punapäänarskuja on enimmillään muutamia kymmeniä. Bonanzassa on myös allasalue, jossa on tavattu esimerkiksi kaitanokkakolkeja.

Valon rannikko

Cadizin luota löytyy jättiläismäinen suistoalue, joka sijaitsee vaikeasti havainnoitavissa moottoriteiden katveessa. Ei ole kovin hauskaa ajaa

Pulmussirriparven saattaa kohdata aurinkorannikkolakin.

sataa jonossa lintumassojen ohi. Siellä merimetsot istuvat voimainjoilla kuin kottaraiset ikään. Toisena erikoisuutena on huomattu urbaanit karikukot, joita kävelee jopa rantakadulla.

Cadizin ja Tarifan välistä Atlantin rannikkoa kutsutaan Valon rannikoksi. Siellä turismi ei ole saavuttanut Aurinkorannikon mittasuhteita, ja siksi seutu on huomattavasti miellyttävämpää retkeillä. Valon rannikon puolivälissä on Cape Trafalgarin niemi, jossa voi harrastaa meristaijausta hienoissa majakkapuitteissa.

Lähellä ovat myös Espanjan etelänurkan komeimmat pelto, lintujärvestä kuivattu La Janda. Viljelyksillä on paljon nähtävää peltoja halkovan kanavtien varressa, kuten satoja harmaa- ja lehmähaikaroita. Arokiuru on hyvin yleinen laulaja, ja kerran niitä yhytettiin lähistöltä jopa 3000 linnun talvinen kerääntymä. Tavallisia kiuruja on myös runsaasti. Vuonna 2005 pelloilla oli harvinaisen paljon muitakin talveksi parveutuneita pikkulintuja, kuten tiklejä, hemppoja ja harmaasirkkuja.

Yksi Espanjan kauneimmista lajeista on punapyy, joita näkee yleisesti Jandankin pelloilla. Tavallinen peltonäky on myös *meridionalis*-isolepinkäinen. Mustapäätasku ja työttökiurut lienevät tienvarsilla säännöllisimmin istuvia pikkulintuja. Tahivillan kylän kohdalta on usein etsitty yllättävän hankalaa tornipöllöä, ja kerran se on maannut kuolleena keskellä tietä auton alle jääneenä. Lohduksi on pelloilla näkynyt suopöllöjä ja tietysti joka paikan minervanpöllöjä.

Espanjan eteläisin nipukka eli Tarifan seutu on hyvä ja varsin rauhallinen linturetkien tukikohta. Sen Atlantin puoleinen hiekkaranta on vaikuttava ja joskus siellä on hyvin lintujakin, kuten parhaimmillaan satoja riuttatiiroja ja pulmussirrejä

sekä muita kahlaajia. Kerran hiekkarannalta laskettiin hienot 300 väli-merenlokkia. Myös vähälukuisista kala- ja merilokeista on havaintoja. Illansuussa merellä viilettää helposti jopa lähemmäs tuhat suulaa. Tarifan ympäristössä kahden päivän kiertelyn varrelle on jäänyt mm. 300 hanhikorppikotkaa, 2500 lehmähaikaraa ja 500 työttökiuruja.

Korkkitammimetsä

Jandan peltojen itäpuolelta alkaa hieno Los Alcornocalesin suojelualue laajoine korkkitammimetsineen. Siellä voi ajella täysin omassa rauhasaan mitä idyllisimmissä paikoissa purojen solistessa ja karjakellojen kinkattaessa. Kaiken kruunaavat Andalucian kuuluisat valkeat kylät, joista Jandan peltojen luoteisnurkassa korkealle kurrottava Vejer de la Frontera lienee yksi näyttävimmistä.

Metsien tyyppilajeja ovat talvella laulavat tiaiset, punarinnat ja peukaloiset, hyvin runsaana talvehtivat tilitit ja mustapääkertut, sekä aina kiinnostavat kangaskiuru, niitty- ja vuorisirkku, tulipäähippiäinen, etelänpuukiipijä, pähkinänakkeli ja vihertikka. Karhea raakunta paljastaa siniharakkaparven jo kaukaa, ja niitä voi laskea jopa sata lintua yhdestä siirtyvästä parvesta. Lajia tapaa kautta linjan Atlantin puoleisen rannikon läheisyydessä mänty-metsissä.

Korkkitammimetsien siimeksestä on myös hyvä tähyillä joskus pelottavan lähellä liihottelevia hanhikorppikotkia, jotka ovat runsaasta karjakanasta johtuen yleisiä. Oikeastaan missään muualla Euroopassa ei ole niin paljon hanhikorppeja kuin Espanjassa. Parin sadan parvi on ollut suurin, mutta yleensä ne liikkuvat muutaman kymmenen linnun ryhminä. Raadon löytyessä parvet

liitävät pikavauhtia alas. Munkki-korppikotkan mukanaolon todennäköisyys kasvaa pohjoisempaan. Suomukorppikotka on liihotellut kerran Tariffassa.

Muutamilla seudun suurista mutta karuista sisäjärvistä luulisi olevan enemmänkin lintuelämää, mutta niiden päänähtävyys ovat olleet talvehtivat sinisorsat. Näillä ilmeisen syvillä järvillä on näkynyt rannassa lepäilevä 5000 sinisorsan kerääntymä useammankin kerran. Joillakin järvillä viihtyy myös merimetsoja, vaikka niistä enimmät viettävät aikaansa suistomailla.

Gibraltarin salmen muutot

Pohjoisesta tuleva kaunis Ojenin laakso ohjaa syksyisen lintumuuton Tariffaan, ja keväälläkin siellä menee paljon muuttoa itätuulella. Loivaan rinteeseen nouseva Tariffan kaupungin laita sekä alhaalla oleva satamanvierus tarjoavat hyviä tarkkailupaikkoja. Läheisten vuorten laet ovat täynnä sähköä hurisevia tuulimyllyjä. Hyvällä säällä 22 kilometrin päässä merestä nouseva Afrikan vuoristo näkyy selvästi.

Helmikuun lopussa Gibraltarin salmen yli tulee hyvää petomuuttoa. Olemme muutaman kerran olleet oikeassa paikassa oikeaan aikaan ja onnistuneet näkemään tuon alkukevään ryntäyksen. Hyvä muutto sattuu monesti huonon sääjakson ja lämpenemisen jälkeen. Runsain laji on haarahaukka, mutta helmikuun lopussa ovat olleet myös kääreme- ja pikkukorppikotkan muutonhuiput. Varpushaukkakin on yllättävän yleinen muuttaja näin etelässä.

Gibraltarin salmi on varsinainen kaksisuuntainen tuulitunneli - tuulensuunta on yleensä lännestä ja

harvemmin idästä. Vilkkaimmat muutot ovat sattuneet länsituuleen, jolloin tarkkailupaikka on salmen 20 kilometriä leveällä Espanjan puoleisella tuloannalla silloin ollut itäisin nurkka eli Punta Secretan ranta tai El Algarrobon kukkula. Esimerkiksi 28.2.2001 puoliltapäivän ja iltapäivällä laskettiin 8000 haarahaukkaa, 600 kääremekotkaa ja sata pikkukorppikotkaa. 26.2.2003 samalla paikalla meni iltapäivällä 4000 haarahaukkaa, 1500 kääremekotkaa ja sata pikkukorppikotkaa. Hyvää muuttoa on nähty monesti muulloinkin. Muista lajeista pikkukotkia muuttaa maaliskuun alussa kymmeniä, jopa jokunen sata päivässä.

Kattohaikaroiden kevätmuutto alkaa jo joulukuussa, joten keskitettyä massaa näkee keväällä harvoin. Petoapäivinä salmen yli on saapunut satoja ja parhaimmillaan 1500 kattohaikaraa sekä kymmenittäin mustahaikaroita. Muu maalintujen liikenne on ollut vähäistä *Cardueliksia*, pääskyjä ja harjalintuja lukuun ottamatta - muutot monipuolistuvat huomattavasti vasta myöhemmin maaliskuussa.

Retkillä on kuitenkin saatu viitteitä keväisemmästä lajistosta muuttamien tielle osuneiden etuilijoiden toimesta, joihin ovat kuuluneet välimerenhaukka, pääskykahlaaja, kymmenkunta valkoposkitiiraa, useita työhtökäkiä (osa saattaa talvehtia), rusorintakerttu, kivitasku, punapäällepinkäinen sekä muutamia vaalea- ja alppikiitäjiä.

Vain kerran olemme huomanneet ns. pikkulintujen pudotuksen eli pikkulintuja, pääosin peippoja, laskeutuneen joukolla Salmen rantarinteiden pusikoihin. Sen sijaan merellä salmea pitkin menee helmi-maaliskuun vaihteessa tuhansia keltanokkaliitäjiä jonoparvissaan kohti Välimerta. Niiden massamuuttoon emme ole osuneet, mutta satoja lintuja on nähty usein.

On sanottu, että Gibraltar pysyy Englannin hallinnassa niin kauan kuin siellä on magotteja.

Muuttoa on havainnoitu muutaman kerran myös Englannin Gibraltarilla lintuaseman tasanteelta, mutta massan havainnointipaikkana se on usein liian idässä. Salmen yli työllästä, jopa merenpintaa, laahustavat pedot nousevat Gibraltarilla kaartelemaan jolloin ne näkyvät läheltä. Kalliopahdan 10 000 keltajalkaista etelänharmaalokkia pitävät huolen hälytyksistä. Lyhyillä ja ruuhkan takia stressaavillakin Gibraltarin visiiteillä on nähty karimetsoja, rareiteetti sitruunavästäräkki sekä muutama, salmen Euroopan puolella vain täällä asustava kalliopyy.

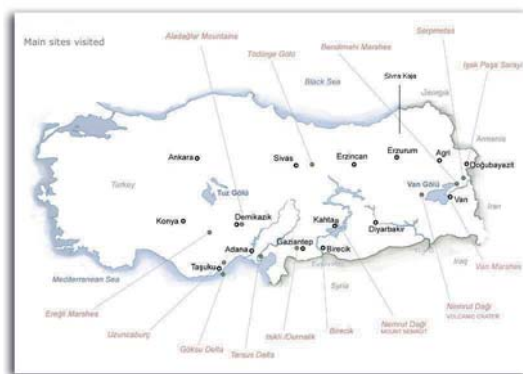
Lopuksi mainittakoon vielä koko alueella hyvin yleinen ja äänekäs lintu – kukko. Pikkukylissä yöpyessä on vaikea välttyä aamuaiselta varpus- ja mustakottaraiskonsertilta sekä kukonkieunnalta. Ilmeisesti runsaasta kiekumisen kuulemisesta johtuen kerran Perakin alkoi tuskaisesti kiekua unissaan aamuyöllä. Espanja oli ainakin siltä osin tehnyt suuren vaikutuksen kovaksikeitettyyn stajariin ja lajistustajaan.

- K. & C. Carlson: A birdwatching guide to the Algarve.
- C. Finlayson: A birdwatchers' guide to Southern Spain and Gibraltar.
- E. Garcia & A. Paterson: Where to watch birds in Southern & Western Spain.

Kovaa WP:n listausta Itä- ja Etelä-Turkissa 11.–21.6.2006

Vesa Jouhki, Frans Silvenius &
Hannu Palojärvi

Karttakuvassa
on esitetty reit-
timme pääpiir-
teissään.

Yleistä

Näimme Turkin matkamme aikana 215 eri lintulajia. Ajokilometrejä kertyi mittariin hieman yli 3700. Käytimme kahta kuskia (Vesa ja Hannu), jotka ajoivat vuorotellen. Meillä oli käytettävissä noin 10 retkipäivää, mikä tuntui hieman liian lyhyeltä. Koko matka kaikkine kuluineen tuli maksamaan noin 1000 euroa/henkilö.

Valuutta

Vaihdoimme eurot Turkin liiroiksi osittain jo Suomessa, koska emme halunneet tuhlata valuutanvaihtoon aikaa paikan päällä. Eka iltana Istanbulissa oli kiire hoitaa idänpikkulii-
ttäjä ennen pimeän tuloa ja löytää jos-
takin vielä jokin hotelli. Liiran kurssi

lähtiessä oli noin 1,87 (1 euro = 1,87 liiraa). Kun palatessa vaihdoimme ylimääräiset liirat takaisin euroiksi, oli kurssi 2,12. Koska Turkissa oli tehty rahanuudistus reilu vuosi sitten, ilmoittivat paikalliset usein hinnat vielä ”vanhassa” rahassa eli miljoonina liiroina.

Lennot

Mennessä käytimme Turkish Airlinesin lentoja Helsinki – Istanbul ja Istanbul – Erzurum. Yövyimme Istanbulissa ja teimme aamulla tak-
silla täsmäiskun Belgradin puistoon, *Bahceköy* turkiksi, balkaninsiepon *Ficedula semitorquata* (Semi-collared Flycatcher) hoitamiseksi, ja sehän hoitui. Löysimme jopa poikaspesän jossa emot kävivät viemässä ruokaa poikasille. Paluulentona meillä oli

Turkish Airlinesin Adana – Istanbul ja samana päivänä jatkolento Istanbul – Helsinki. Lennot maksoivat yhteensä 480,14 euroa/henkilö kaik-
kine kuluineen. Helsingin lentoase-
malla meille sanottiin, että saisimme
matkatavarat menemään suoraan
Erzurumiin. Emme muistanee tark-
kistaa asiaa Istanbulissa, ja niinhän
siinä kävi että pari ensimmäistä
päivää retkeiltiin ilman kaukoputkia
ja reittisuunnitelma alkoi kusta jo
heti alussa...

Auto

Vuokrasimme ilmastoidun auton Avi-
silta kymmeneksi päiväksi ilman kilo-
metrirajoitusta. Auton vuokraaminen
netin kautta oli hieman työlästä,
koska halusimme ottaa auton Erzu-
rumista ja palauttaa sen Adanaan.

11.6.	Hki – Istanbul	0 km
12.6.	Istanbul – Erzurum – Sivri Kaya	200 km
13.6.	Sivri Kaya	150 km
14.6.	Sivri Kaya – Erzurum – Dogubayazit	500 km
15.6.	Dogubayazit – Van – Siirt	600 km
16.6.	Siirt – Cizre – lautalla yli Eufrat joen – Narince – Nemrut Dagi – Narince	700 km
17.6.	Narince – Birecik – Demirkazik	800 km
18.6.	Demirkazik – Tasucu – Laivalla Kyprokselle, yö laivassa	550 km
19.6.	Kypros – Laivalla takaisin Turkkiin / Tasucu	0 km
20.6.	Tasucu – Göksu delta – Adana	200 km
21.6.	Adana	0 km
	Yhteensä	3700 km
21.6.	Adana – Istanbul – Hki	0 km

Näin säästyimme parin tuhannen kilometrin turhalta ajolta. Varasimme kokoluokan B auton ja odotimme jännittyneinä minkä kokoisen auton saamme. Saimme Huyndai 1,6:n ja mahduimme sinne tavaroinemme erinomaisesti. Tosin meillä ei ollut kuin yksi kova matkalaukku ja pari pehmeää matkakassia. Lisäksi olivat tietenkin kaukoputket ja jalustat sekä ostamamme vesikanisterit ja ruoat. Auton hinnaksi tuli euroina 760,89. Netissä auton vuokra oli ollut 572,01 euroa, mutta paikan päällä siihen tuli päälle kaikennäköisiä lisä. Vuokrausfirman virkailija ei puhunut juuri muuta kuin turkkia, joten hintaneuvottelu oli varsin työläs. Auton polttoaineena oli lyijytön bensiiini, mikä on turkiksi *kursunsuz*. Bensiiinin hinta oli Turkissa yllättävän kallis, jopa kalliimpi kuin Suomessa vastaavana aikana. Hinta vaihteli välillä 3,03–2,87 liiraa/litra eli noin 1,6 euroa/litra. Meillä kului polttoaineeseen rahaa lähes 500 euroa.

Liikenne

Tiet olivat huomattavasti paremmassa kunnossa kuin joistain matkaraporteista ymmärsimme. Tilanne oli kohentunut muutamassa vuodessa ilmeisesti huomattavasti. Kuitenkin esimerkiksi välillä Agri – Dogubayazit tie oli paikoin reunoilta niin kuoppainen, että autot ajoivat keskellä tietä toisiaan väistellen. Maanteillä suurin

sallittu nopeus oli 90 km/h, mutta siitä ei tuntunut juuri kukaan pitäen mitään. Autot ajoivat todella hurjaa vauhtia. Kuitenkaan minkäänlaisia vaaratilanteita emme havainneet ja liikenne oli hyvin joustavaa, joskin säännöistä piittaamatonta. Huomasimme sopeutuvamme paremmin kuin hyvin tähän liikenteeseen eikä se tuntunut enää vaaralliselta. Eipähän tarvinnut pelätä peltipoliisia! Vuoristotiet olivat tietenkin huonommassa kunnossa, mutta ylämäissä oli ohituskaistoja, jotka helpottivat raskaasti lastattujen kuorma-autojen ohittamista. Meidän reitillemme osui moottoritie Sanliurfaasta Adanaan ja Tarsukseen ja sieltä pohjoiseen melkein Demirkazikin risteykseen asti. Siitä eteenpäin tie oli vielä keskeneräinen, mutta sitä on kai tarkoitus jatkaa aina Ankaraan asti. Tiellä joutui maksamaan tietullimaksun, mutta se oli erittäin pieni (200 km taisi olla 1,5 liiraa) ja tie nopeuttaa matkaa huomattavasti. Itä-Turkissa oli maanteillä useita tarkastuspisteitä, joissa katsottiin passit, joten ne kannattaa pitää aina taskussa. Pääsimme tarkastuspisteistä kuitenkin aina nopeasti lävitse.

Majoitukset

Hotelleja oli monenhintaisia ja -laatuksia. Suomen hintatasoon verrattuna ne olivat kuitenkin edullisia. Kannattaa aina ensinkäydä tarkistamassa huone ja kokeilla, tuleeko

suihkusta vettä tai lämmintä vettä ja voiko WC:n pöntön huuhdella. Yleensä kaikki oli ok, mutta poikkeuksiakin löytyi. Sitten voi alkaa neuvotella hinnasta. Usein hinta tippuu reippaasti alkuperäisestä eli tinkimisen varaa on. Aamiainen kuuluu yleensä huoneen hintaan, mutta sitä ei varhaisen lähdön takia aina ehdi syödä, joten sillakin saa hintaa vedettyä alemmas. Lisäksi hotelliaamiainen on Turkissa hyvin vaatimaton. Meidän maksamamme hinta kahden hengen huoneesta lisävuoteella vaihteli välillä 40–80 turkin liiraa eli noin 20–40 euroa. Safak Hasanin Pension Demirkazikissa majoitus maksoi tasan 50 EUR sisältäen illallisen ja aamiaisen sekä edestakaisen traktorikyydin lumikamnestalle Tämä oli ainut majoitus, jonka olimme varanneet etukäteen.

Ruoka ja juoma

Ostimme kaupoista päivittäin pulloittua vettä viiden litran kanistereissa. Teetä ja kahvia joimme pientenkin kylien kahvihuoneissa. Tee oli erinomaista ja halpaa ja sitä oli kaikkialla saatavissa. Suomalaistyyppistä kahvia sen sijaan ei saanut mistään. Tarjolla oli joko kitkerää turkkilaista mokkakahvia tai maitokahvia jauheena. Kaupoissa ruoka oli edullista ja ostimme autoon lähes joka päivä tuoremehua, sardiinipurkkeja, sulatejuustoa, keksejä, tomaatteja ja hedelmiä. Leipäkaupoista löytyi aina tuoretta leipää. Päivän pääaterian söimme yleensä vasta illalla, majoittumisen jälkeen. Ruoka Turkissa ei ollut kovin monipuolista ja perunoita tai riisiä onnistuimme saamaan vain harvassa paikassa. Ruoka koostui lähinnä lihasta, salaateista ja leivästä. Aluksi jätimme salaatit syömättä vatsataudin pelossa, mutta loppumatkasta jo söimme niitä ilman mitään ongelmia. Olutta sai ruokapaikoista harvoin, yleensä vain silloin, jos paikan omistaja ei ollut muslimi. Tosin tämä ei tuottanut

meille minkäänlaisia ongelmia, joista se vain löytyi. Myöskään ruoka-kaupoissa ei myyty olutta, sitä löytyi vain erityisistä juomamyymälöistä, joita oli harvassa, etsivä löytää... No, se hyvä puoli siinä oli, ettei näkynyt Turkissa humalaisiakaan. Emme selvinneet aivan ilman vatsavaivoja. Reissun puolivälissä Franella ja Hannulla oli maha lievästi sekaisin! Siitä selvitettiin kuitenkin noin vuorokaudessa. Tosin Hasanin Pension huoneemme WC jäi aika kehnoon kuntoon, vaikka sitä vähän yritin suihkulla pestä, koska muuten ei ollut mitään asiaa tarpeilleen...

Sää

Vuorilla, kuten Demirkazikissa ja Sivri Kayassa, aamut olivat kylmiä ja yksi aamu sumuinen ja kostea. Mutta heti, kun aurinko nousi, tuli lämmin. Etelässä, Narinnessa ja Bircikissä, aamut olivat miellyttävän raikkaita, mutta heti auringon noustessa tuli tukahduttavan kuuma, mikä kyllä haittasi retkeilyä keskipäivällä. Sadevarusteita emme juuri tarvinneet, mutta kunnon vaelluskengät olivat tarpeen vuoristossa. Muutoin käyttökelpoisimmat jalkineet olivat sandaalit tai lenkkarit. Meillä ei ollut mitään havaintoja sääskistä eikä muistakaan ikävistä hyönteisistä paitsi Adanan lähellä, kun kävimme hoitamassa smyrnankalastajan. Koska Turkki on hyvin leveä maa, eivät auringon nousu- ja laskuajat ole samat kaikkialla. Istanbulissa valoisaa tuli noin klo 5 ja Itä-Turkissa Dogubayazitissa tuntia aiemmin. Illalla oli Istanbulissa valoisaa aina klo 20.30 asti. Turkki kuuluu samaan aikavyöhykkeeseen kuin Suomi.

Paikalliset ihmiset

Turkkilaiset olivat hyvin ystävällisiä ja auttavaisia. Teen, *cayn*, tarjoaminen on tavallista jopa kaupoissa

ostoksia tekeville turisteille – älkää turhaan kieltäytykö, tee oli maukasta piintyneelle kahvikissallekin. Ihmiset olivat kiinnostuneita ulkomaalaisista, mutta eivät koskaan tungettelevia. Koululaiset osasivat usein muuttaman sanan englantia, mutta aikuiset eivät yleensä sanaakaan. Retkeillä saa aivan rauhassa, ilman, että valtaisa lapsilauma kulkee kintereilläsi, kuten esimerkiksi Marokossa. Hankkikaa suomi-turkki-suomi sanakirja reissulle. Siitä on hyötyä, koska ainakaan maaseudulla ei vieraita kieliä osata. Opetelkaa edes muutama turkin-kielinen sanonta – ainakin on syytä osata tervehtiä ja kiittää turkiksi. Kannattaa lukea esimerkiksi Lonely Planet -sarjan Turkista kertova teos. Kirjassa on hyödyllistä tietoa mm. majoitusmahdollisuuksista ja paikallisista ruoista ja tavoista. Maaseudulla ei katsota hyvällä vähäasuisia turisteja. Pitkälahkeiset ilmat housut ja pähkinä ovat kyllä tarpeen auringon-paahteenkin vuoksi. Kuriositeettina mainittakoon, että peukalon näyttäminen tarkoittaa Turkissa samaa kuin meillä keskisormen vilauttaminen. Totesimme, että Itä-Turkin kurdi-alueilla ihmiset eivät halunneet itseään kutsuttavan turkkilaisiksi vaan nimenomaan kurdeiksi. Kaikkialla tunsimme olomme turvalliseksi eikä minkäänlaisia uhka- tai vaaratilanteita syntynyt.

Matkaraportit ja kirjat

Tuoreita matkaraportteja Itä-Turkista touko-kesäkuulta ei löytynyt kovin montaa. Käytimme eniten seuraavia:

M. Gerdin, M. Grundsten, J. Ställberg & M. Wilson. Turkey 2005, June 5–18. Tämä oli meille hyödyllisin, sillä reitti noudatteli aika paljon omaamme, tosin eri järjestyksessä.

J. Sogaard, P. Ulrik, S. Klein & T. Ortvad. Turkey South and East, May 2004. Myös erinomainen raportti.

OSME, Turkey 13. August – 7. September 2000. Sisältää tärkeitä karttapiirroksia.

M. Grunwell. Birding Istanbul 2004–2005. Hyvät nuotit balkaninsiepolle.

Toki vilkaisimme monia muitakin matkakertomuksia mitä netistä löytyi. Lisäksi Kari Haatajalta saimme hyödyllisiä tietoja, etenkin balkaninsieppopaikasta Belgradin puistossa, Istanbulissa. Siitä hänelle kiitokset. Hannu Palojärvi oli ollut aikaisemmin retkellä Etelä-Turkissa, joten osa paikoista oli hänelle jo ennestään tuttuja.

Kartat

Itä-Turkin karttoja oli yllättävän vaikea saada Suomesta. Helsingin Akateemisesta Kirjakaupasta ostimme ainoan koko maan kattavan kartan, mikä siellä oli, mutta se olikin erinomainen: GeoCenterin Euro Map -sarjan kartta Turkey, mittakaava 1:750 000. Kartasta löytyivät aika pienetkin tiet, mutta ei pienimpien kylien nimiä. Sillä pärjäsimme erinomaisesti.

Kohdelajit

Teimme etukäteen puutelistan kohdelajeista, joita oli mahdollista listata matkalla. Onnistuimme näkemään niistä lähes kaikki. No joitakin WP:n pinnoja jäi puuttumaan, muttei mitään oleellista. Turkkiin ei enää tarvitse tulle pinnojen perään.

Matkapäiväkirja

Su 11.6.2006

Hki – Istanbul

Lento lähti klo 16.30 ja perillä olimme klo 18.30. Lämpötila oli

Istanbulissa +19 °C ja taivas puolipilvinen. Valoisaa oli klo 20.30 asti, yhdeksältä olisi jo aika pimeää. Otimme lentokentältä taksin jolla ajoimme välittömästi Bosporin salmelle. Idänpikkuliittäjiä meni pienessä parvessa Mustanmeren suuntaan. Elis! Myös mustanmerenlokki ja aleksanterinkaija hoituivat retkipinnoiksi. Yritimme ensin kävellen löytää jonkin hotellin, mutta siitä ei tullut mitään, vain moskeijoista kuului vaikuttava rukoushuuto. Pimeys laskeutui ja iltakaljatkin olivat vielä juomatta, muuten pääsimme itämaiseen tunnelmaan. Taksi alle, jonka kuski selitti, että hänen serkulla olisi hyvä hotelli tässä aivan lähellä. Osasimme epäillä kaveria, mutta eipä ollut muutakaan tiedossa, joten menoksi. Yllättäen hotelli, Gurup-hotel, löytyi vaivaisen tunnin ajon päästä. Oltiin jossakin Kilyosin alueella Mustamerenrannalla! Hintakin oli siedättävä ja jopa poolille sai mennä klo 10 asti. Hotellin virkailija tilasi aamuksi taksikyydin Belgradin puistoon balkaninsieppopaikalle ja sieltä edelleen lentokentälle. Hinnaksi tuli noin 100 TL. Puisto sijaitsee noin 30 kilometriä Istanbulista luoteeseen, Maslakin liikekeskuksen ja Kemberburgasin pikkukaupungin lähellä. Kuljettaja jäisi odottamaan meitä ja ajaisi meidät sitten lentokentälle jatkolennotte Erzurumiin. Kuski ei puhunut englantia, niin kuin eivät turkkilaiset yleensäkään, joten pääsimme helpolla, kun hän jo ennakkoon tiesi mitä ja mihin me halusimme. Ei ollut varaa myöhästyä koneesta, joten pelasimme asian varman päälle.

Ma 12.6.2006 **Istanbul – Erzurum –** **Gelinkaya – Sivri Kaya**

Lähdimme taksilla liikkeelle klo 5.00. Saimme hotellista aamupalan mukaan. Kadut olivat tyhjiä ja taksimme ajoi vauhdikkaasti. Kuski joutui tarkistamaan ajoreittiä pariin

otteeseen vastaantulijoilta. Perillä Belgrad Parkissa olimme klo 6.00. Puisto on kaupunkilaisten suosittu ulkoilu- ja lenkkeilykohde etenkin viikonloppuisin. Onneksi oli maanantai ja puisto lähes tyhjä. Sää oli mukavan viileä. Ensin meillä oli pientä epävarmuutta, olimmeko oikealla polulla, mutta onneksi nuotit ja maasto vastasivat toisiaan, kun otimme kiintopisteen erään järven rannasta. Maasto oli korkea ja rehevää pyökki- ja tammimetsää. Ohjeiden mukaiselta paikalta löytyi klo 7.00 balkaninsiepponaaras, joka kantoi nokassaan ruokaa. Pian pesä oli löydetty. Myös koiras ilmaantui paikalle. Olimme tyytyväisiä. Kiipesimme polkua pitkin ylemmäs etsimään tikkoja, joiden ääniä kuului. Tammitikat ja syyriantikat siellä metelöivät. Pähkinänakkeleita oli paljon ja peukaloisia runsaasti äänessä. Näimme järvellä mustahai-karan ja kuulimme mustapääkertun ym. tavallisten lintujen laulua.

Noin 8.30 lähdimme ajamaan kohti lentokenttää. Liikenne oli tosi hurjaa ja kuski pujotteli 140 km/h kaistalta toiselle muita autoja hipoen. Matkalla havaitsimme alppikiittäjiä. Olimme kentällä klo 9.15 ja joimme siellä erittäin kalliit pinnakahvit, yhteensä 50 TL. Kone lähti ajallaan klo 12.30. Olimme väsyneitä ja nukuimme. Ikkunasta näkyi jo lumihuippuista vuoristoa ja myöhemmin peltoja. Puita ei juuri näkynyt. Noin klo 14.00 kone laskeutui Erzurumiin. Matkalaukkuja ei näkynyt missään, perkele. Hannu ja Frane lähtivät tekemään katoamisilmoitusta ja minä läksin vuokramaan autoa. Avikselta minut ohjattiin autoon ja ajettiin suoraan 15 kilometrin matka keskustaan auton hakuun. Tästä en ollut tietoinen etukäteen. Homma eteni niin nopeasti, etten kerinnyt kertoa siitä pojille. Hannu ja Frane luulivat minun jo lähteneen omille retkille! Ja kännykätkin olivat tietenkin mykkinä. Auton vuokraus

Aviksesta oli hidasta ja monimutkaista. Pääsin takaisin kentälle klo 15.30 ja löysin vähän ihmeissään olevat retkikaverini. Kävimme kaupassa, ostettiin olutta ja leipää sekä sardiineja yms. ja retki alkoi ilman matkalaukkuja. Ne kuulemma tulisivat vuorokauden kuluttua samalla lennolla. Alussa oli hyvää moottoritietä emmekä juuri pysähdelleet. Pian käännyimme pohjoiseen kohti Ispiriä. Sekin tie oli yllättävän hyvä. Näimme useita siiseleitä *Citellus citellus* (European Souslik), vuorikirvisiä, mustaleppälintuja, harmaasirkkuja, arohiirihaukkoja ja alppikiittäjiä lennellen vuoren rinteellä. Mustapääsirkku oli peruslaji 1.

Päivän ainoa varsinainen kohdelaji vuoritiltalti hoitui helposti perinteiseltä Gelinkayan paikalta. Lintu löytyi laulun perusteella ja oli hyvin näkyvissä. Tie kiemurteli vuoroin ylös ja alas. Eräässä mutkassa havaittiin komea kivikkorastas, kalliopääsky ja kalliiovarpunen. Myös harjalintu nähtiin. Paikka vaikutti lupavalta, mutta oli pakko jatkaa matkaa. Lähistöllä oli varmaankin jokin haaska tai vastaava, koska näimme 4 munkkikorppikotkaa ja retken ainoaan hahikorppikotkan samassa nostossa kaartelemassa.

Lopulta saavuimme Sivri Kayaan, oltiin pelipaikoilla. Ajoimme kuitenkin vielä eteenpäin Camlikiin ja majoituimme Genesis Hoteliin, hinta 60 TL/kolmen hengen huone. Suihkun jälkeen söimme hotellin ravintolassa. Ruoka oli maukkaan suolaista ja halpaa, juomaksi saimme olutta. Vaikutti siltä että meillä tulisi olemaan kylmä päivä shortseissa ja teepaidoissa. Kysyimme hotellista lisävaatteita ja yllättäen Jozip kantoimme meille valtavan kasan villavaatteita, joilla pärjäsimme seuraavan päivän. Itse asiassa ilman lisävaatteita seuraavan päivän retkeily olisi jäänyt pääosin tekemättä. Nukkumaan klo 23.30.

Ti 13.6.2006 **Sivri Kaya, alue noin 50 km** **säteellä**

Klo 4.30 oli valoisaa. Hätäisen aamupalan jälkeen lähdimme retkelle. Aamu oli viileä. Teimme useita pieniä pysähdyksiä ja peruslajisto alkoi hahmottua kivästi. Ympäriällä oli aurinkoisia ja upeita vuoristomaisemia. Välillä oli melko kylmä ja piti pukea lisää vaatetta päälle. Tarkoituksenamme oli retkeillä aamu Ovit Dagi Gecidi solassa, joka on Itä-Turkin korkein sola (2600 m). Se oli vähän Ovit Dagin kylän jälkeen. Vuoren huipulla ja rinteillä oli lunta. Lumikanaa ei löytynyt, mutta tunturikiuru ja kaukasianrautiainen olivat hienosti esillä. Jatkoimme matkaa edelleen, tiheästi pysähdellen: alppirautiainen lähikivellä ja lumivarpusia tien toisella puolella. Ilma alkoi lämmetä, piti alkaa vähentää vaatteita. Kalliokiipijä hoitui ihanasti WP:n pinnaksi. Vuorihemppoja näkyi useassa paikassa.

Vähän pettyneinä lumikanan takia

päätimme hoitaa kaukasianteeren pois kuleksimasta. Sivri Kayan kylän Mustafan kuuluisalta teehuoneelta ajoimme jonkin matkaa hautausmaalle päin. Käännyimme noin kahden kilometrin jälkeen pikkutielle vasemmalle >>> -kyltin kohdalta. Ajoimme serpentiinitietä jyrkkää rinnettä noin kaksi km. Tiellä oli paljon kiviä, joita piti väistellä ja jotka kolisivat pohjaan. Toisaalta vauhtia ei voinut kovin paljon hiljentää, jottei auto pysähtyisi ylämäkeen. Rinteet olivat jyrkkiä ja tie kapea ja kehno. Jätimme auton ja jatkoimme jalan lumen ja maanvyöryjen tukkiessa tien. Kovin kauas ei tarvinnut kävellä, kun plokksasin kaukasianteerikoiraan ylärinteen kukkaniityiltä lumilaikun vierestä.

Se oli siinä, retken yksi tärkeimmistä lajeista. Palasimme autolle ja onnistuimme täpärästi kääntämään auton vuoristotiellä. Pysähdyimme taajaan paluumatkalla ja lajilista kasvoi: mustapäätasku ja pikkulepinkäinen. Punavarpusia oli paljon ja niiden

ääniä kuului joka puolelta. Myös luh-takerttunen lauleskeli alppiruusunpen-saikossa (*Rhododendron* sp.).

Kävimme iltapäiväretkellä ja eräällä vuoristotiellä autostamme hajosi rengas, jonka vaihtaminen ei oikein sujunut. Työkalut, joita vuokrautosta löysimme, olivat surkeat tai ne puuttuivat. Onneksi eräs paikallinen pysähtyi auttamaan ja saimme kunnan ”turkkilaisen tunkin” ja homma onnistui. Virtavästäräkki ja koskikara hoituivat reidariksi läheiseltä vuoristojoelta. Kaukasianuunilinnut lauloivat vuorenrinteen metsissä. Päivä kului nopeasti ... Yöksi samaan Genesis Hotelliin, hinta 60 TL / kolmen hengen huone. Soitto Erzurimin lentokentälle ... matkailukomme olivat tulleet! Iltahuuto, oluet, illallinen ja nukkumaan, päivät oli ollut lähes täydellinen.

Ke 14.6.2006 **Sivri Kaya – Erzurum – Agri** **– Dogubayazit**

Nukuimme pitkään noin klo 6.00 ja aamupalan jälkeen suuntasimme retkeillen pikku hiljaa kohti Erzurimia. Sumua oli paikoitellen. Matkan varren niityillä oli paljon mehiläistarhoja. Pysähdyimme Ovit Dagin solaan vähäksi aikaa: ei mitään uutta, mutta sää muuttui aurinkoisemmaksi. Vähän ennen Maden Köprubasin kylää näimme pikkukorppikotkan hienosti lennossa ja kalliokielekkeellä sinirastaan. Seuraavalla pysähdyksellä lauloi vuorisirkku ja myös petolista karttui pikkukotkalla ja päivän toisella maakotkalla. Kattohaikara näkyi pesällään pylvään päässä. Matkalla havaittiin lisäksi haarahaukka ja muutamia arohiirihaukkoja.

Puolen päivän aikaan pysähdyimme johonkin vuoristokylään syömään. Istuimme ulos ja tilasimme oluet sekä stajailimme petoja. Ruoaksi saimme paistettua läskiä ja perunaa sekä tuo-

Kaukasianteeripaikka. Kuvat © Vesa Joubki

retta leipää, jopa oli hyvää! Salattiin emme oikein uskaltaneet koskea, ehkä vähän... Yhtäkkiä plokkin kaartelevan isofalcon, joka määrittyi aavikko-haukaksi. Hienoa, WP:n pinna ravintolan pöydästä! Muutamaa minuuttia myöhemmin vuorenrinnettä pitkin liiti vanha partakorpikotka. Jälleen uusi WP:n pinna minulle ja Fraelle, Hannulle ko. pedot olivat tietenkin vain reidareita. Matka jatkui. Ennen Gelinkayaa saimme vielä hoidettua balkaninvarpushaukan nuotitetulta paikalta. Tosin vasta tunnin stajin jälkeen.

Matkalla havaitsimme lisää retkenpinnoja: silkikikerttunen, etelänsatakieli, pensaskerttu, tikli, nuolihaulka ahdistelemassa pikkukorppikotkaa, kuhankieittäjä ja sinitiainen. Teimme pienen kävelylenkin erään joen rantaan, mutta emme havainneet enää mitään uutta. Oli jo aika kuuma. Klo 14.00 jatkoimme matkaa. Kävimme poimimassa matkalaukut Erzurimin lentokentältä. Ei ongelmia, saimme laukut alle 10 minuutissa. Putkella katseleminen on helpompaa, kun on jalustatkin. Tosin aika hyvin pelkällä putkella auton kattoon tukemalla pystyy katselemaan. Autovuokraamossa kului sitten 1,5 tuntia ennen kuin rikkinäinen renkaamme oli paikattu läheisellä korjaamolla. Huh huh, mitä sähläystä ja kallista retkiaikaa tuhlaantui. Ei tullut kysymykseenkään, että olisimme saaneet uuden renkaan...

Matka jatkui. Tie oli hyvä ja ajoimme silloin tällöin pysähdellen kohti Agria. Niittyjä ja kumpuilevaa maisemaa, myöhemmin myös komeita kallioita. Joen rannan hiekkadyneiltä klo 17.30 saimme hietatiiran, pikkutyllin ym. retkipinnoja. Myös armenianlokki hoitui. Tie oli välillä reunoilta hyvin kuoppainen ja kaikki autot ajoivat keskellä tietä, toisiaan väistellen. Mustavariksia on tänään ollut todella paljon. Ohitimme mielenkiintoisen näköisiä aroja, niittyalu-

eita joilta varmaankin olisi löytynyt vaikka mitä, mutta kiirus oli kova.

Saavuimme Dogubayazitiin klo 20.30. Pimeä oli tullut jo kahdeksalta, olimmehan noin 1000 km itään Istanbulista. Ajoimme kaupungin halki, mutta hotelleja ei aluksi näkynyt. Palasimme kaupungin laidalle, josta surkea hotellikin löytyi. Ruokaa ei sieltä saanut, joten jouduimme menemään kaupungille syömään. Ruokapaikkakin oli tiukassa, lopulta päädyimme syömään Golden Hill Hotellin kattoterassille. Teimme lintulistan ruokailun yhteydessä kurdimusiikin soidessa taustalla. Nukku- maan klo 23.

To 15.6.2006 Isak Pasa Palace – Bendimahi Marshes – Van – Siirt

Ylös klo 5.00, pikainen aamiainen ja retki jatkui. Ajoimme Isak Pasan temppelille, jonne oli vain 10 kilometrin matka. Matkalla havaitsimme turkinkyhkyjen joukossa joitakin palmukyyhkyjä. Luulimme, että pian

tulisi lämmin, mutta aamu oli kylmä ja meillä oli liian vähän vaatteita päällä. Aurinko ei päässyt paistamaan vielä aikoihin vuorten takaa. Hetken päästä päästä kuului kivikkosirkun ääntä ja pian oli lintu ihanasti putkessa. Komppasimme koko alueen avorivissä ainakin kahteen kertaan mutta rotkotulkua (Mongolian Trumpeter Finch) emme nähneet. Alue oli hieno: raunioita, vuoria ja heinikkoo.

Jatkoimme matkaa Vanin suuntaan toiselle nuotitetulle rotkotulkun paikalle. Ajo-ohjeet: Caldiranista käännytään oikealle Serpmetaksen suuntaan ja ajetaan noin kolme km. Oikealla oli mustaa laavakiveä ja ennen vasemmalle kääntyvää tien risteystä vasemmalla puolella tietä oli joenuoma, jossa rotkotulkut käyvät aika ajoin. Näimme ensin kahden linnun lentävän uomasta tien oikealle puolelle ja hetken kuluttua lisää lintuja lensi uomasta pellon yli. Odottelimme vähän aikaa ja kuusi lintua palasi aivan nenämme eteen joenuomaan. Tosi hienoa. Jossakin vaiheessa komppasimme joitakin

Tyypillinen aro.

kivikkoisia vuoristopeltoja ja havaitsimme ylänkökiuruja. Näimme myös ruususiipitulkun lennossa ja pian lähistölle laskeutui pari lintua, joita saimme ihailta tosi hyvin. Minervanpöllö hoitui suoraan autosta retkipinnaksi. Armenianlokki on yleinen Vanin ympäristössä. Kukkanitetyt olivat upean näköisiä, ja löytyihän siltä eräs rarikasvikin.

Pysähdyimme Van-järven rannalla vanhan tien sillan kohdalla. Pahasta vastavalosta huolimatta: nokikana, liejukana, pikku-uikku, mustakaulauikku, mustatiira ja ruskosuohaukka, mutta ei pelikaaneja. Joitakin rastaskerttusia lauloi. Kiersimme Van-järven itä- ja eteläpuolelta välillä aina pysähdellen sopivissa paikoissa. Parhaita lajeja olivat komea koiras sitruunavästäräkki ja nuotitetulta paikalta löydetty laulava kenttäkerttunen, jota pääsi myös ihaillemaan.

Ajoimme aina Siirtin kaupunkiin asti. Eksyimme matkalla, mutta pian huomasimme virheemme ja ylimää-

rästä ajoa tuli vain 50 km. Tällä kurdialueella oli usein passintarkastuksia. Samoin armeijan ajoneuvoja ja sotilaita näkyi jatkuvasti. Pääsimme passintarkastuksista vaivattomasti ja nopeasti lävitse. Lopulta menimme hyvään hotelliin. Paikallinen poliisi kävi hotellihuoneessamme tarkastamassa passimme ja asiamme, ja poistui pian hyvillä mielin nähtyään vilpittömät kasvomme. Illallinen, iltahuuto ja nukkumaan klo 22.30. Täisi jopa iltakaljat jäädä väliin! Rankka ajopäivä.

Pe 16.6.2006
Siirt – Cizre – lautalla yli Euftrat-joen – Narince – Nemrut Dagi – Narince

Ylös aikaisin, aamupala ja Klo 5.30 lähdimme ajamaan kohti Cizreä. Ajoimme mutkaista vuoristotietä kun yhtäkkiä tien ylitti juosten hietikkopyy / See-see Partridge. Lintu olivat hienosti näkyvissä mutta Frane ei onnistunut takapenkiltä lajia hoi-

tamaan. Nopea komppauskaan ei tuonut tulosta ja tunnelma kiristyi... Ajotiellä makaili iso kilpikonna, nostimme sen pensaikkuun turvaan.

Matka jatkui, mutta aina välillä oli tehtävä lyhyt stoppi ja lajilista karttui. Sponde kivikkosirkku kivellä laulamassa ja useita harjalintuja. Erään kukkulan rinteellä näimme ensin idänkallionakkelin ja samaan aikaan kivikkosatakieli alkoi laulaa. Kuulimme myös arovarpusen yksitoikkoista surinaa Loistava aamu ja loistavia paikkoja olisi ollut tarjolla vaikka kuinka paljon, mutta tänään oli tiedossa pitkä ajopäivä. Matkan oli jatkuttava. Välillä pysähdyimme jolloin kuulimme turturikyhyä kujertelua metsässä. Auton ikkunasta nähtiin pikkukorppikotka. Alkoi olla kuuma. Punapäälepinkäinen oli todella runsaslukuinen laji. Vähän ennen Cizreä havaitsimme vielä retken ainoan arokahlaajapäaskyn pari kappaletta lennossa. Mehiläissyöjä ja sininärhoivat yleisiä. Löysimme myös ison punakottarais-yhdyskunnan jota pysähdyimme ihaillemaan.

Saavuimme Citzen intianhyppäpaikoille ja yritimme hoitaa lajia jokaisesta nuotitetusta paikasta, mutta turhaan. Vain kynsihyppiä seisoivat varoitellen hiekkakumpareella. Yritimme vielä kartan perusteella löytää oman paikan intianhyppälle, mutta parhaita lajeja olivat pikkukiurut ja upea käärme-kotka. Saimme paikattu Franelle hietikkopyyn, muuten koko Cizren kierros ei tuonut muuta kuin runsaasti retkenpinnoja. Onneksi intianhyppiä on hoidettavissa muualtakin WP:n alueelta joten hanaa... Pitkän ajon jälkeen saavuimme Euftrat-joelle. Lautta lähtisi tunnin kuluttua. Lämpötila oli lähes +30 °C. Linturetkey ei innostanut, joten päätimme mennä uimaan. Oli todella leppoisaa vähän uida ja lepäillä läheisessä kuppilassa ennen kuin taas pitäisi mennä. Heti Euftrat-joen länsipuolella tien päällä rundaili vaalean muodon pikkuk-

Pikkukotka, joka oli aika lähellä.

kotka, josta sain kännykällä seuraavan kuvan.

Klo 15 lähestyimme Nemrut Dagia. Tämä on siis eri Nemrut Dagi kuin Tarvanin lähellä oleva myös nuotitettu lintupaikka, jossa emme edes käyneet. Täällä on vuoren huipulla kiveen veistettyjä jumalten päitä Antiokias I:n ajalta 2500 eKr. Jo ensimmäisellä pysähdyksellä näimme paljon lintuja: keltapääsirku nähtiin ja kuultiin hyvin, samoin harmaakultarinta. Toisella pysähdyksellä isoja liskoja ja valkoselkätasku. Lipunmyyntipaikan (yht. 16 TL) jälkeen pysähdyimme katsomaan tuulihaukkoja ja keltapääsirku oli hyvin esillä. Tie ylös oli hyvin mutkainen, jyrkkä ja kapea. Havaitimme joitakin kangaskiuruja. Rusotasku nähtiin aiemmin tiellä. Auto jätettiin yläparkkipaikalle kahvilan ja matkamuistomyymälän luokse ja siitä käveltiin noin kilometri kiviportaita ylös. Ylhäällä oli vaikuttavia patsaita ja maisemat olivat upeat.

Vähän matkan päässä kallioseinämän luona tiellä oli punaperätasku (Red-tailed Wheatear). Nousimme autosta ja näimme niitä lopulta kolme. Tämä oli Hannun viimeinen tavoitelaji tai niin hän ainakin luuli, koska olisi epätodennäköistä että kerkäisimme käymään Kyproksella. Markkalaukuepisodin takia olimme yhä jonkin verran aikataulusta jäljessä, tosin kaikki oleelliset lajit olivat hoituneet.

Lähdimme ajamaan kohti yöpaikkaa, Narincea. Yritimme majoittua laakossa Karador-hotellikyltin luona

olleeseen hotelliin, jonka ylimielisen tuntuinen isäntä pyysi huoneista yht. 100 TL. Hinta tingittiin 60 liiraan ja kannoimme tavarat sisään. Huoneet olivat ahtaat ja kuumat eikä ikkunaa saanut kunnolla auki. Vessat haisivat eikä pönttöä voinut huuhdella. Suihkuistakaan ei tullut vettä. Päätimme lähteä etsimään parempaa hotellia. Ajoimme eteenpäin ja löysimme oikean Karador-hotellin. Paikka oli viihtyisä ja henkilökunta miellyttävää ja kielitaitoista. Söimme kymmenen jälkeen puutarhassa ja nukkumaan klo 23.30. Nukahdimme kyläpöllösen huuteluun.

La 17.6.2006 **Narince – Bireck – Demirkazik**

Aikaisin ylös ja aamiaisen jälkeen yllättäen retkelle. Tavoitelaji oli keltakurkkuarvunen, joka löytyi sieltä mistä sen pitikin löytyä. Kävimme myös kävelemässä jonkin matkaa pientä tietä hedelmäpuiden välissä.

Peruslajistoa eikä mitään uutta löytynyt. Joka tapauksessa paikka oli hieno ja lintuja oli hienosti äänessä ja näkyvillä. Palasimme isommalle tielle, jossa ruostepyrstö istui langalla ja vaaleakultarinta (Eastern Olivaceous Warbler) lauloi. Nähtiin myös kolme syriantikkaa.

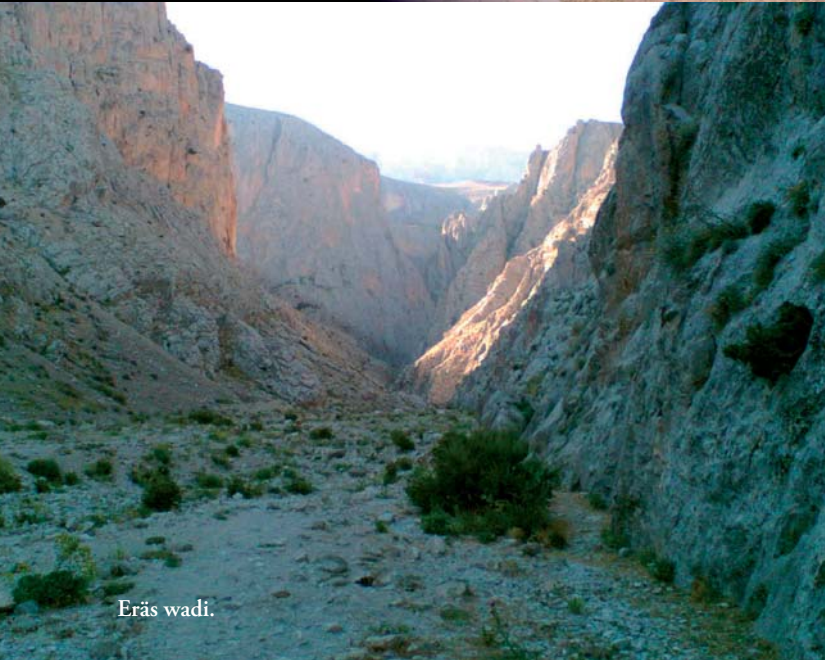
Oikaisimme pieniä, hyvin kuoppaisia teitä pitkin Bireckiin, jonne tulimme klo 10.00. Etsimme kahvilan, jonka viereisessä puistossa persianpöllösen tiedettiin oleilevan. Pöllö oli luultavasti jossain päivävlevolla. Ei löytynyt puolen tunnin etsinnällä. Pysähdyimme aika pian katsomaan joelle kirjokalastajia ja pikkumerimetsoja. Priinia lauloi. Huomasimme, että myös lähempänä rantaa meni tie ja lähdimme ajamaan sitä pitkin. Kaksi työttöibistä lensi yli. Nousimme autosta ja iibiksiä olikin heinikossa ainakin 20. Rannalla näkyi myös silkkihaikara. Kaspiankerttu pyöri rantapusikossa laulaen. Siirryimme joen toiselle puolelle klo 12 jälkeen. Etsiskelimme pikkukiiittäjiä, jotka

Nemrut Dagi, WP:n helpoin paikka punaperätaskulle.

Pikkukiihtäjäpaikka.

Eräs wadi.

Demirkazik.

olivat hiukan edempänä kuin missä niiden piti olla. Tällä puolen jokea oli enemmän varjoa, joten lämpötila oli ihan siedettävä.

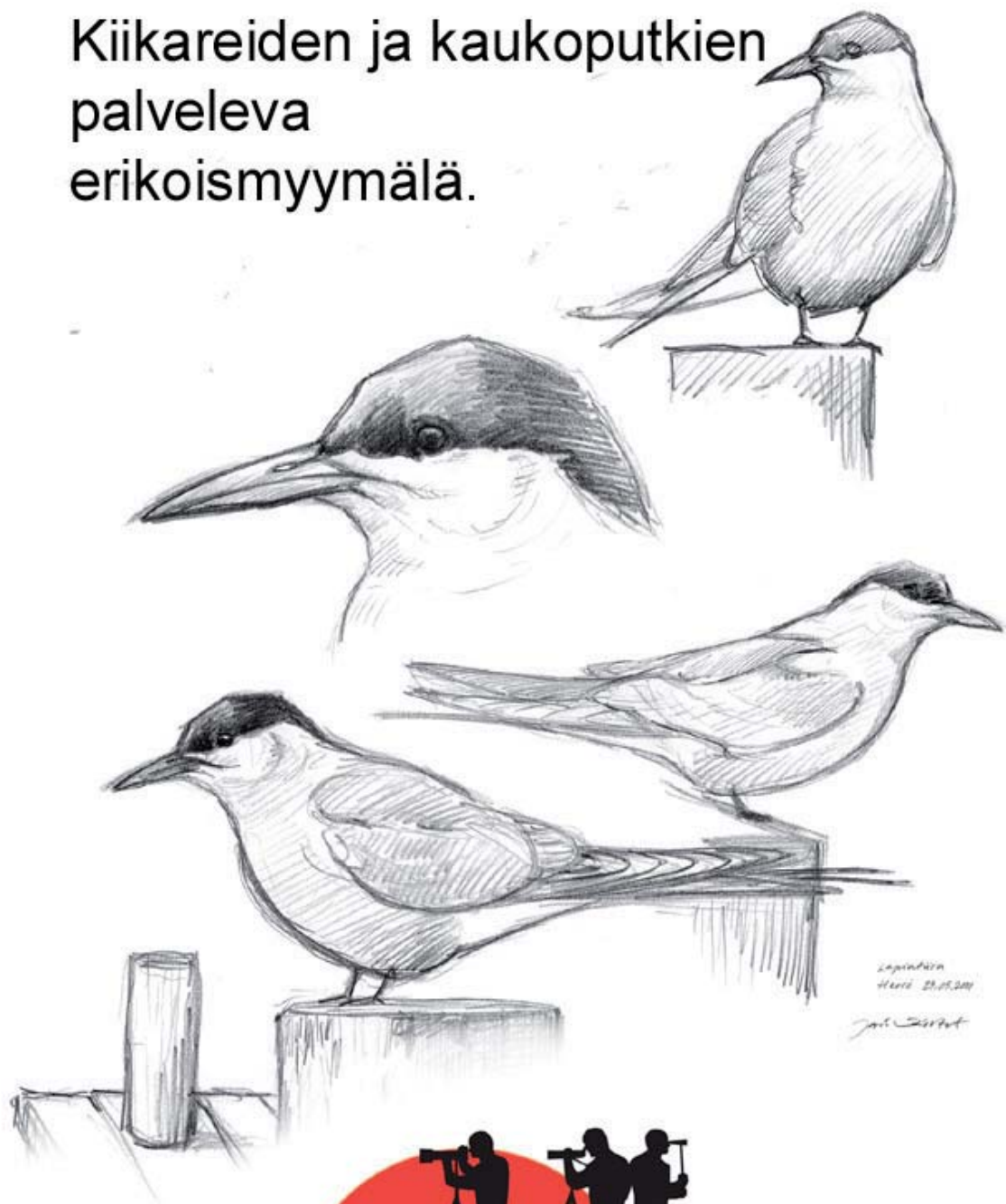
Jatkoimme matkaa paikalle, missä nuottien mukaan piti olla peltotulkuja (Desert Finch), mutta niitä ei löytynyt. Poikkesimme vielä oikeaan, sivutielle, jossa oli pistaasipähkinäviljelmää. Mehiläissyöjiä lenteli paljon, ei juuri muuta, vain etelänsatakieli lauloi. Ajoimme kohti pääwadia, iibistarhan takana ja jätimme auton huoltoaseman pihalle. Lähdimme kulkemaan pitkin kuivan jokiuoman eli wadin pohjaa. "Villit" iibikset löytyivät heti kallionkielekkeeltä. Niillä oli myös poikasia, jotka kerjäsivät innokkaina emoilta ruokaa. Osa linnuista siis pesii näillä luonnonkielekkeillä. Kuitenkin kaikki nämä iibikset lasketaan tarhalinnuiksi.

Yleisesti ottaen wadissa oli aika vähän lintuja, verrattuna muiden matkakertomuksiin. Nousimme ylös kukkulalle, mutta hiljaista oli sielläkin. Sen sijaan ilma alkoi jo lämmetä niin, että auringossa alkoi olla tukalaa. Menimme omalle lounaalle Eufrat-joen rannalle, missä oli pöytiä ja penkkejä. Siellä oli myös useita turkkilaisia perheitä piknikillä. Paikka oli varjoisa, joten olo oli miellyttävä. Paikalla lauloi kaspiankerttu, joka tuntui olevan yleinen lintu Bireckin alueella.

Etsimme Bireckin kaupungista postikortteja, mutta ne ainoat, jotka viimein löysimme, olivat niin huonoja, ettemme kelpuuttaneet niitä. Teimme epätoivoisen yrityksen persianpöllösen hoitamiseksi, taas turhaan. Laji jäi puuttumaan Franelta ja minulta, Hannulla se oli jo hoidossa Israelista.

Jatkoimme matkaa klo 14.00. Ensin ajoimme paikallistietä, mutta nousimme moottoritielelle heti kun se oli mahdollista. Kuusi kaistaa ja

Kiikareiden ja kaukoputkien
palveleva
erikoismyymälä.

FOTO FENNICA

Foto Fennica Oy
Itämerenkatu 16
00180 Helsinki
Puhelin 09 - 6859 0800

yllättävän vähän liikennettä, joten matka joutui. Oli kiire. Moottoritie muuttui vähitellen keskeneräiseksi, vaikka sitä on kai tarkoitus jatkaa aina Ankararaan asti. Sillä kerättiin myös tiemaksu, mutta se oli hyvin pieni (1,5 TL). Poikkesimme päätieltä kohti Camardia ja Demirkazikia. Maisema muuttui vuoristoiseksi ja tosi upeaksi. Havumetsiä kasvoi rinteillä. Tulimme majapaikkaamme klo 18.30. Terassilta näkyi komeat vuoristomaisemat.

Asetuimme taloksi ja kävimme suihkussa. On tärkeää tietää, että paikalliset Safakin veljekset Hasan ja Ali tekevät yhteistyötä, mutta ovat samalla kilpailijoita keskenään. Varausta ei tarvitse tehdä välttämättä etukäteen. Suosittelemme Hasanin pensionaattia. Hänen yhteystietonsa ovat: info@safaktravel.com. Alin majapaikka on vaatimattomampi. Nukkumaan klo 22.15. Kyläpöllönen vihelteli pihassa. Yö: Camardi, Hasan Pension, sisältäen illallisen, aamiaisen ja traktorikyödin ylös vuorelle: 150 euroa (3 henkeä).

Su 18.6.2006 **Demirkazik – Tasucu –** **laivalla Kyprokselle**

Ylös klo 2.45 ja klo 3.00 teetä ja leipää. Klo 3.30 lähdimme ajamaan meidän autollamme ylöspäin niin pitkälle kuin tietä pääsi ja sitten siir-

Väsynyt, mutta onnellinen Frane, joka juuri on hoitanut lumikanan.

ryimme traktorin kyytiin. Istumalavetilla oli niukasti tilaa ja piti olla tarkkana, ettei tipu kyydistä, sillä mistään ei oikein voinut pitää kiinni. Meitä oli kyydissä me kolme ja opas Hasan, joka ajoi traktoria. Lämpötila oli +7 °C eikä ollut lainkaan kylmä. Tähtitaivas oli hieno. Päivä valkeni vähitellen ja maisemat olivat tosi mahtavat. Klo 5.35 olimme perillä. Kävelimme vielä pienen matkaa ylöspäin ja jäimme odottelemaan. Vierisellä kallioseinämällä alppirautiaista ja pikku parvi kultahemppoja. Alppinaakkoja sekä alppivariksia lenteli taivaalla. Pian kuulimme odotetun kaspianlumikanan vihellystä ja klo 6.05 löysimme sen putkella ylhäältä aurinkoiselta harjanteelta. Siellä se seisokeli ja käveli, kunnes meni harjanteen taakse. Näimme myös yhden lumikanan lennossa kun se liittäen vaihtoi paikkaa. Aikamme siinä odottelimme ja katselimme, kunnes palasimme traktorin luo klo 7.00. Juuri kun olimme lähdössä, löysimme vielä ylhäältä aurinkoiselta niityltä kaksi aikuista kaspianlumikanaa. Tuntui hienolta katsoa noita harvinaisia lintuja omassa ympäristössään. Vuorten korkeus oli täällä noin 3150 m. Matka alas oli kuuma, töyssyinen, pölyinen ja epämukava. Peltosirkku tai ruostekurkkusirkku lauloi parissakin paikassa, mutta emme onnistuneet varmistamaan, kumpi laji oli kyseessä. Erityisesti Frane ei ollut oikein iskussa, koska hänellä oli pahempi vatsatauti kuin Hannulla. Vesa ei kärsinyt tällä kertaa lainkaan vatsavaivoista.

Palasimme majapaikkaamme, söimme hyvän aamiaisen, pakkasimme tavarat ja lähdimme. Lähdimme pohjoiseen kohti Sultan Marshin kosteikkoja. Paikka näytti kuitenkin kuivalta suola-aavikolta. Vesikanavien varrelta löytyi joitakin peruslajeja ja hylkäsimme paikan nopeasti. Paikalla oli iso lintutorni, mutta tie, jota menimme sitä kohti, muuttui ajokelvottomaksi. Minkään-

laista kosteikkoa ei tainnut enää olla olemassa, ne on ilmeisesti kuivattu. Oli liian kuuma tehokkaaseen retkeilyyn, joten kävimme jäätelöllä ja lähdimme kohti Lanttä. Arotasku oli yleinen lintu puoliaavikolla, samoin arohiirihaukkoja näkyi tasaisin välein. Pikkutuulihaukkaa emme onnistuneet löytämään.

Päivä tuntui menevän ruvelle, kunnes päätin ajaa noin 300 km ylimääräisen lenkin, jotta saisimme punarintanakkelin listalle. Hätäinen ajohan siitä tuli. Ensimmäinen mäntymetsäalue, jolla nakkelin pitäisi esiintyä, tuotti linnun alle 5 minuutissa. Hieno! Vielä olisi mahdollista keritä vaikka Kyprokselle ja paineet erityisesti Hannulla kasvoivat. Palasimme hiukan tietä takaisinpäin ja havaitimme hedelmäpuutarhamaissa metsässä laulavan oliivikultarinnan ja balkanintiaisia. Mustaotsalepinkäinen istui langalla. Jälleen pitkä ajo Tasucun rannikkokaupunkiin, jonne saavuimme klo 20.15. Laiva Kyprokselle lähtisi 22.30, joten mitä tehdä? Arvoimme aikamme, mutta niinhän siinä kävi, että Kyproksen endeemit oli hoidettava nyt tai ei koskaan.

Ma 19.6.2006 **Kypros – laivalla takaisin** **Turkkiin/Tasucu**

Laiva saapui Kyprokselle klo 8.00 ja lähtisi takaisin klo 11.00, joten aikaa ei ollut liikaa. Tullimuodollisuuksien – jossa passit leimattiin vaikka olimme edelleen Turkissa – jälkeen lähes juosten ulos ja ensimmäinen taksi alle. Suuntasimme eräälle nuotitetulle luostarille, Bellapais monastery, jossa kyproksentaskun piti olla varma. Onneksi matka ei kestänyt kuin 10 minuuttia. Taksi jäi odottamaan kun aloitimme ankan komppauksen. Taskua ei ollut paikalla, mitäs nyt? Läheiseltä vuorenrinteeltä hoitui kyproksenkerttu peräti kolmen yksilön voimin listalle, mutta ei vielääkään

taskua. Frane kuittasi eliksen, meillä muilla laji oli hoidossa Israelista. Hiki valui lämpötilan ollessa ainakin +25 °C, taisi siinä olla joukossa vähän tuskanhikeäkin. Olin jo varautunut henkisesti jäämään ylimääräiseksi vuorokaudeksi Kyprokselle, koska täällä nyt tuskin tulisi toiste käytyä... Taskun olisi siis hoiduttava nyt tai ei koskaan. Palailimme apeina taksille, kun yhtäkkiä maailman ihanin kyproksentasku istui erään talon pihan pyykkinarulla. Elis koko porukalle. Pari minuuttia taskun ihailua ja juosten taksille. Nopeasti satamaan kellon ollessa 10.20. Check in laivaan ja odotushuoneessa kerkisimme ottaa vielä yhden hyvin ansaitut oluet ennen laivan lähtöä!

Tullimies ihmetteli kun olimme viipyneet vain kolme tuntia Kyproksella, että mitä salakuljettajia nämä kaverit ovat? Vai eikö paikka miellytä? Meillä hiki virtasi edelleen. Tilanne oli kiusallinen, mistä selvittiin näyttämällä lintukirjaa ja matkaraportteja. Kyproksen pinnoja taisi tulla vaivaiset 14 kpl, sillä ei listoilla olla kärjessä. Edestakainen laivamatka maksoi noin 50 eur/hlö.

Laivamatkalla emme juuri viitsineet stajiailla, koska kaikki mahdolliset lajit olivat jo plakkarissa. Meni enemmänkin levätessä ja voimia keräillessä. Jokunen välimerenliittäjä nähtiin siinä sivussa. Yöpymispaikaksi Lades Motel ja retken juhlaillallinen läheisessä kalaravintolassa. Lades Motellin omistaja oli kiinnostunut linnuista ja palvelu pelasi. Pooli oli aina auki ja tarjoilu toimi moitteettomasti. Oltiin välillä lomalla...

Ti 20.6.2006

Tasucu – Göksu delta – Adana

Nukuimme pitkään ja hyvin. Lähdimme liikkeelle vasta noin klo 8. Kävimme jopa aamu-uinnilla ennen retkeä. Ajoimme Göksu deltalte. Mustafrankoliini oli yleinen. Lintu-

tornista havaitsimme ruokosirkkalinnun 1Ä, muutaman räikkähaikaran, mutta ei yhtään pelikaania. Perusvesiäisiä ja jonkin verran kahlaajia oli paikalla. Itse deltalla havaitsimme joitakin lyhytvarvaskiuruja ja pari nummikirvistä. Läksimme ajamaan kohti viimeistä retkikohdetta Adanaa. Tulimme Adanaan noin klo 14.30. Bongasimme helposti smyrnankalstajan nuotitetulta paikalta (noin 20 km Adanan eteläpuolelta). Palautimme auton Adanan keskustaan ja lähdimme etsimään hotellia. Kävimme yhdessä kalliissa ja yhdessä halvassa, kunnes löysimme hyvän keskitason hotellin. Hintaan sisältyi hyvä aamiainen. Pakkasimme, kävimme syömässä retken viimeisen illallisen. Tullessamme hotellille meille näytettiin hienoa leipää, joka oli oleva aamiaismme. Nukkumaan jo klo 21.00. Rankka retki oli vienyt voimia.

Ke 21.6.2006

Adana – Istanbul – Helsinki

Aamulla totesimme, että leipämme oli syöty yön aikana. Kahvit toki

saimme. Klo 5.30 lähdimme tak-silla lentokentälle. Ei jonoa, joten muodollisuudet hoituivat nopeasti. Lento Adanasta lähti klo 7.00 ja välilasku oli Istanbulissa klo 8.30. Koneen vaihto ja siirtyminen kotimaan terminaalista ulkomaanterminaaliin. Matkaa oli noin kilometri, mutta sen pääsi menemään sisä-kautta kävellen ja liukuhihnoilla. Lento Helsinkiin klo 11.05 ja perillä 14.25.

Mukava reissu, joka onnistui oikeastaan yli odotusten. Turkki ja etenkin Itä-Turkki on kaunis ja vuoristoinen maa, ja sen ihmiset olivat erittäin ystävällisiä. Kokemukset matkalta olivat pelkästään positiivisia. Lintulajien kokonaismääräksi saatiin 215. Vesa sai 25 elistä ja 34 WP-pinnaa, Hannu 8 WP:tä (Hannu ei ole kiinnostunut maailmanpinnoista, sillä hän on WP:n erikoismies, tosi kova luu siinä). Frans sai 26 elistä ja 30 WP:n pinnaa. Suosittelemme linturetkeilyä tälle upealle alueelle.

KUVISSA ON EROJA

Tiesitkö, että sinun ei tarvitse lähettää kuviasi tehtäväksi maailman ääriin, vaan voit tilata valokuvat netin kautta myös Kuvanmaailmasta?

Meillä muistojasi ei ikuisteta liukuhihnatyönä suuren massan seassa. Saat Exclusive-laadun kuviisi automaattisesti värin ja valoisuuden säädöt sekä punasilmien korjaukset. Kaiken hyvän lisäksi sävyt pysyvät kirkkaampina luonnossakin, kun vältät kuljetuksista aiheutuvia turhia päästöjä.

Kokeile palveluamme ja vertaa itse huomaatko laadussa eroa.

MA, PE 9–18 | TI–TO 9–17 | LA 10–14 | SILTAKATU 14 | JOENSUU | P. 010 396 4700 | WWW.KUVANMAAILMA.FI

lintukirjat, kiikarit, kaukoputket,
jalustat, äänitteet
asiantuntemuksella

Avoinna Ma 11.00–17.00, Ti–Pe 11.00–17.30
Koetilantie 1 B 5, 00790 Helsinki. puh. 09-386 7856
lintuvaruste@birdlife.fi, www.birdlife.fi/lintuvaruste

lintu varuste

Ostamalla Lintuvarusteesta tuet samalla lintujen- ja luonnonsuojelua